

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

1 8 4 3

S. S E I D E L I N

1 9 4 3

*Illustrationen paa modstaaende Side
er en Gengivelse af et Broderi, der er en Foræring til S. Seidelin fra hans Forlovede.
Citatet stammer fra en Sang af Rabbek i Seidelins Visebog 1821.*

S. SEIDELIN

1843 10. Oktober 1943

Træk af et dansk Handelshus' Historie gennem hundrede Aar

Gid Handel og Søfart blomstre

K Ø B E N H A V N M C M X L I I I

Tekst ved Jesper Ewald — Illustreret af Gerda Plong Sarp
Trykt i Egmont H. Petersens Kgl. Hof-Bogtrykkeri

S. SEIDELIN'S Historie gennem Hundrede

Aar er uløseligt forbundet med den almindelige Danmarkshistorie inden for dette Tidsrum, og især med den Udvikling og de Omskiftelser, dansk Handelsliv har gennemgaaet 1843—1943. Rører man ved selv det mindste Træk i Firmaets Historie, er det som at sætte Fingeren paa en Trykknop, og man faar den aktuelle Baggrund med paa samme Bølgelængde. Ikke blot Tal og Fakta, ogsaa Stemninger, Følelser og Mennesker myldrer frem — ikke blot København og Resten af Kongeriget, men hele den store Verden, som S. Seidelin var i Kontakt med, — direkte med Europa, indirekte ogsaa med andre Verdensdele, hvis politiske og kommercielle Udvikling satte Bølger i Bevægelse, stærke nok til at naa frem til vore Kyster og gøre sig gældende.

Saaledes bliver S. Seidelins Historie knyttet sammen af mange Traade, og saaledes maa denne Bog naturnødvendigt komme til at handle om

andet og mere end det store Handelshus, Seidelin byggede op, hans Svigersøn, Emil Hjort, førte videre, og et Aktieselskab — i hvis Bestyrelse den Seidelinske Slægt beklæder Formandspladsen — nu fortsætter, i Pagt med Traditioner, der har bevist deres Livskraft, og i Forstaaelse af de Krav, vor Tid stiller. Vi ser ikke Fortidens Mennesker rigtigt for os, før vi kender de Forudsætninger, ud fra hvilke de handlede. Vi maa leve os ind i den Atmosfære, som omgav S. Seidelin i gamle Dage, og vi maa, ved mange smaa Træk, hvoriblandt en Del i sig selv kan synes uvæsentlige, gøre et Forsøg paa at stykke den Baggrund sammen, mod hvilken Billedet skal ses for at komme til sin Ret.

CARL BLOCH 1881

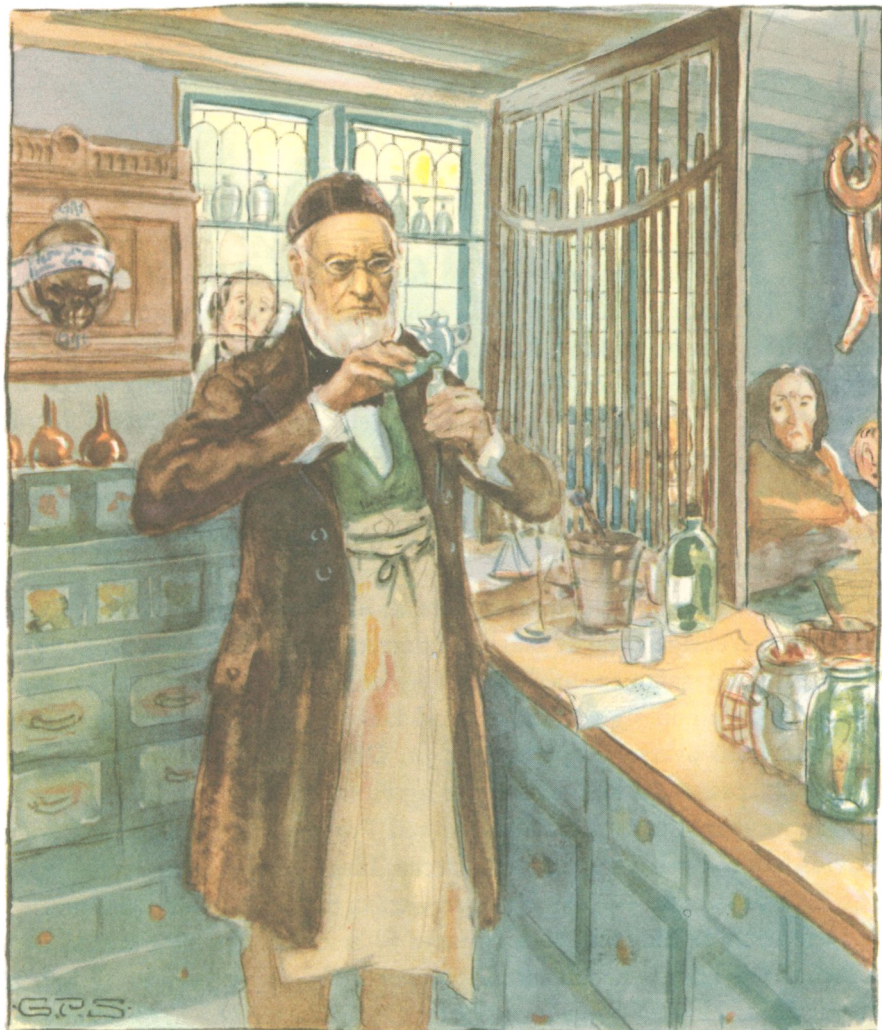
Firmaets Grundlegger Sabinus Seidelin, *1819, †1904

Slægten Seidelin kan føres tilbage til Raadmand og Byfoged i Helsingør Michel Seidel, som omtales første Gang 1589 og døde 1616. Han var født i Kjøbstaden Werder, rimeligvis en af Byerne Werder i Pommern eller Østprøjsen, og det fortælles, at han levede en Tid i Sverige, inden han bosatte sig i Helsingør. Michel Seidel havde otte Børn, og Datteren Lisbeth Michelsdatter blev gift med Handelsmand Hans Jørgensen i Helsingør. Blandt deres fire Børn var den senere Holmens Provst Hans Hansen Seidelin og Slotspræsten i Skanderborg Jørgen Hansen Seidelin.

Om Hans Hansen Seidelin fortælles, at han bistod Frederik den Tredie under Svenskekrigen ved at skaffe Underretning om Karl den X. Gustavs Bevægelser og sammen med Broderen deltog i Københavns Forsvar. Derved gjorde han sig fortjent til god Befordring i den gejstlige Stand: Han var 1660 øverste Kapellan ved St. Olai Kirke i Helsingør og blev 1665 Sognepræst ved Holmens Kirke og Holmens Provst.

Navnet David kom ind i Slægten ved Provstens Ægteskab med Sofia Davidsdatter, en Kusine til den Jørgen Elers, som oprettede Kollegiet i St. Kannikestræde — hvis Have er Genbo til S. Seidelins Ejendom.

Den Gren af Slægten, som Firmaet S. Seidelins Stifter tilhører, nedstammer fra Friderich Seidelin, Apoteker i Nykøbing Falster og Søn af Provst Hans Hansen Seidelin og Sofia Davidsdatter. Af hans Sønner vil den ene, Claus Seidelin, være kendt som Memoireforfatter — (Jul.

Clausens og P. Fr. Rists Samling) — medens den anden, David Seidelin, ægtede sin Kusines Datter, Sofia Elisabeth Brinch, hvis Broder, Konferensraad Hans Diderick Brinck-Seidelin er Stamfader til den adelige Slægt af dette Navn.

David Seidelin var Sognepræst i Gamtofte og Provst i Baag Herred. Hans Søn, Frideric Seidelin, f. 1750, begyndte med at studere Jura og tog ogsaa Embedseksamen. Derefter nedsatte han sig i Odense som Indehaver af Adressekontoret, Bogtrykker og Udgiver af »Odense Adressekontors Efterretninger«.

En Søn af denne Frideric Seidelin, David Seidelin, født 1784, blev Apoteker i Skanderborg, hvor han virkede 1809—52. Og her fødtes 29. April 1819 *Sabinus Theodor William Halvor Seidelin* i Faderens Ægteskab med Cecilie Ulrikke v. Sidelmann, Datter af Kaptajn Hans v. Sidelmann.

— Skanderborg Købstad var opstaaet omkring Skanderborg Slot, som i 1819 forlængst var forladt, delvis nedrevet — til Rest stod kun Slotskapellet med det runde Taarn, som tydelig røbede sin verdslige Oprindelse; her var Staden Skanderborgs Kirke. Et lavloftet Rum, med Gravkapel nedenunder i den tidligere Vinkælder.

Selve Byen talte ved S. Seidelins Fødsel ikke tusinde Indbyggere. Den eneste anselige Bygning i Staden var Amtsgaarden, opført 1804 af Byfogeden, Resten var lave Bindingsværkshuse, gamle Landbrugsbygninger, og saa at sige alle drev Landbrug, ogsaa Embedsmændene. Man maa gaa ud fra, at Apoteker David Seidelin var en driftig og dygtig Mand. Han var Overformynder i Staden, samt Forligskommissær, udnævntes til Assessor pharmaciae og hævdede sig smukt økonomisk blandt sine Bysbørn, at dømme efter de Lister, hvorefter man 1819 opkrævede Bidrag til Garnisonens Logi og Forplejning. Her figurerer han som Nr. 6 i

Rækken med en Ydelse af 32 Rbd. 12 Sk. At Skanderborg, trods sin Lidenhed, dog ikke var nogen kedelig By, synes at fremgaa deraf, at Værtshusholdersken, Madam Schandorff, sattes betydeligt højere i Skat end Apotekeren.

Om Apoteker David Seidelin ved man endvidere, at han var en Mand med udprægede Meninger og derfor ikke talte lutter Venner. Han havde megen Standsfølelse, skrev nette Vers, øvede streng Hustugt og var ikke just begejstret, da hans Søn Sabinus vilde i Købmandslære.

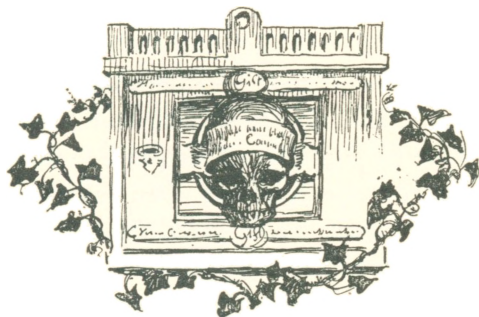
Apoteket laa paa Torvet overfor Raadhuset, hvor det stadig er. I Seidelins Tid bestod det af to Bygninger, en ældre, hvor Apoteket var, og en nyere til Beboelse, med fælles Forstue. Seidelin havde selv malet Signaturer paa sine Apotekerkrummer, og i en Sidebygning, med Adgang fra Gaarden, laa hans Laboratorium, hvor han virkede flittigt. I sit Kontor modtog han sine Patienter, for han var meget anset for sine Kure og praktiserede sorgløst — som Apotekere gør det endnu Verden over, undtagen maaske i Danmark, hvor Lægelovgivningen overholdes saa strengt. 1812 blev han for Sundhedskollegiet beskyldt for at gaa Lægerne i Næringen, men der kom intet ud af den Sag, og Seidelin fortsatte som Apoteker i Skanderborg fyrretyve Aar endnu. Rimeligvis ogsaa som anset »Klog Mand«. Virksom var han: I Aarhus Stiftstidende indrykkede han 1815 denne talende Annonce: »Paa Skanderborg Apotek bekommes Københavns Porcelain, sleben og usleben Vin-, Øl- og Brændevinsglas, Karafler, samt Rom, Citroner, Cafe, Sukker, Gewürtze etc. etc. til billigste Priser hos Seidelin«.

Som man ser er Apotekernes Urtekramforretning gaaet sørgeligt tilbage siden. Nu kan man kun faa Bolsjer og — under normale Forhold — Te og Chokolade.

Seidelin solgte sit Apotek 1852 og oprettede derefter i København et Engageringsbureau for Farmaceuter, det første her i Landet — en ret

imponerende Foretagsomhed i Betragtning af, at han stærkt nærmede sig de 70. En Del bevarede Recepter fra hans Haand, adskillige Afhandlinger af faglig Art, deriblandt en Redegørelse for hans Forsøg med Eddikefabrikationen, afrunder Billedet af denne poetiske, myreflittige og idérige Mand, der drev Landbrug, skrev Vers, kurerede paa Syge, solgte Urtekram og Glasvarer samtidig med at han syslede videnskabeligt og kørte Hustru og ni Børn i stramme Tøjler — for at ende som Pioner indenfor Engageringsbureau-Virksomheden. Der er her en tydelig Slægtslighed med Sønnen Sabinus Seidelin, der var lige saa rig paa Ideer, lige saa ivrig efter at eksperimentere med noget Nyt, lige saa umiddelbar og impulsiv i sin Foretagsomhed.

Et Minde om David Seidelin findes i Apotekergaarden i Den gamle By i Aarhus: Skanderborg Apoteks Giftskab, som en senere Indehaver af Apoteket solgte til Sverige — det kom paa Nordiska Museet i Stockholm, hvorfra det nu er udlaant til den gamle Apotekergaard.

Paa det gamle Giftskab findes følgende Inskription:

Linné er skjult, hans blide Træk ej skues.

Se paa Dødens Contrafej og derved ej blues.

Sabinus Seidelin fik kun nødtørftig Skolegang. Fjorten Aar gammel forlod han Skanderborg Borger-skole, blev konfirmeret og Aaret derefter sat i Lære hos Købmand Vitus Ingerslev i Aarhus, hvor han forblev i seks Aar og sagtens havde det hverken værre eller bedre end andre Læredrenge ved den Tid.

En og tyve Aar gammel fik han saa en Plads i Hamburg hos Manufaktur-firmaet Heuss & Menke, først som Kommis, senere som Firmaets Rejsende i Danmark.

1840 var Hamburg den virkelig store Verden for enhver Dansk. Efter Napoleonskrigene, Statsbankerotten og den brutale Opvaagnen efter de skønne Storhandelsdrømme omkring Aarhundredskiftet var — som W. Schorn skriver i »Da Voldene stod« — København i Sammenligning med Hamburg »kun en ussel lille Rede, i hvilken hun (dvs: Kamma Rahbek) ikke engang gad købe en slig Bagatel som et Par smaa Halstørklæder«.

Landet var fattigt, og alle følte det. Den strengeste Nøjsomhed var det Eksempel, Sjette Frederik havde givet, og alle fulgte det. Sparsommelighed var den ædleste af alle Borgerdyder!

Og mærkeligt nok tænkte ingen paa det gamle Ord, som taler om at »gøre en Dyd af Nødvendigheden«. Sparsommelighedsdyrkelsen, der kunde udarte til puritansk Selvforsagelse og en temmelig haardhændet Behandling af Børnene, blev siddende Folkets store Flertal i Kroppen længe efter, at den saglige Motivering for saa fanatisk en Nøjsomhed

var borte. Det var, som om de ulykkelige Aar i Aarhundredets Begyndelse havde jaget hele Nationen en Skræk i Kroppen, som blev givet Børn og Børnebørn i Arv — og endnu pusler i Bevidstheden som en uklar Fornemmelse af hine Tidens »gammeldags Dyd og Sparsommelighed«.

Historien siger os dog, at Nøjsomhed altid er netop en Dyd af Nødvendigheden! Intet i den menneskelige Natur stræber af sig selv mod nogen Form for Selvforsagelse. Derimod kan det siges, at Evnen til at *kunne* nøjes, naar Nøden det byder, er et Bevis paa Levedygtighed i et Menneske som i et helt Folk.

Trods al Tidens Nøjsomhed havde man dog Raad til at drømme! Og Drømmene gik mod Hamburg, som de senere under det andet Kejserdømme gik mod Paris — og sidenhen, da Landbrugseksporten vendte vore Tanker vestpaa, mod London — og mod Amerika, Guldets, Automobilernes og Rekordernes Eldorado.

Seidelin var ikke anderledes end andre unge Mænd i Tiden. Han for til Hamburg, saa snart han slap af Lære — men det siger maaske lidt om ham, at han, skønt hans Chancer og Evner var til Stede og meget sikkert kunde friste, dog ikke blev dernede, men rejste hjem for at tage fat her, da Trangen til at blive selvstændig vaagnede i ham.

»Hvor var den dog forunderlig, denne Hamburgtilbedelse!« skriver Schorn. »Og det samtidigt med, at vi, hvad aandeligt Liv angaar, levede midt i vor Guldalderperiode.«

Sande Ord — men med andet og mere klingende Guld var det smaat. Hamburg havde saa at sige erobret hele det Marked, der før var Københavns. Takket være engelske Laan havde Hamburg faaet sit Bankvæsen i Gang igen umiddelbart efter Freden 1814, og til Gengæld tog Byen mod de engelske Varer, som det var svært at afsætte i et krigsforarmet Europa. Maskinalderen var indledet, og Maskinerne producerede med en

Hast, som mange havde ondt ved at vænne sig til. Danmark var bankerot, Markedet laa aabent for enhver, der havde Initiativ til at yde en Indsats. Og det nye og skelsættende Initiativ var simpelthen: den Handelsrejsende.

I gode Handelstider kommer Køberen til Varerne; i Perioder, hvor Produktionen overgaar Efterspørgslen, maa Handelen opsøge sine Kunder og friste dem til Køb. Aldrig har Sælgeren saa fine Chancer for at vise sin Dygtighed, som naar Varerne hober sig op, mens Publikum staar afventende, maaske ligefrem uinteresseret — eller komplet uvidende om, hvad der overhovedet findes af Varer. Hamburg blev Oplag for nye Varer og for billige Industrivarer, og fra Hamburg drog de Handelsrejsende ud, i Vogn og til Hest, i Skibe mellem tyske Østersøhavne og Danmark. De fleste rejste op gennem Jylland, mange naaede over Lillebælt, og de driftigste tog Sjælland og Hovedstaden med. I Begyndelsen af Fyrreerne, da Seidelin rejste til Hamburg, gik man ud fra som givet, at en Handelsrejsende ogsaa var en Tysker. Ved den Tid havde Hamburg, ved tyve Aars stigende og initiativrig Virksomhed og stærkt begunstiget af politiske og økonomiske Forhold, praktisk talt erobret hele det danske Marked, og Sydsverige med. De tyske »Probenreuter« søgte ikke blot Forbindelse med danske Grosserere; de tog det hele med og solgte direkte til Detailhandlerne — og de danske Handelshuse, som overhovedet vilde have Forretning, maatte handle over Hamburg, søge deres Kredit dèr, og kom saaledes baade varemæssigt og økonomisk i Afhængighedsforhold til Fristaden.

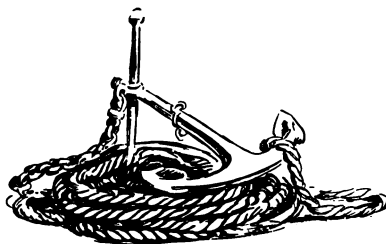
Øresundstolden hæmmede Trafiken paa København nordfra ved at fordyre Varerne, saa de mistede deres Konkurrencemulighed. I den samme Periode, 1820—40, blev det danske Vejnet, som havde ligget hen i en miserabel Tilstand, sat grundigt i Stand. Ogsaa det hjalp Hamburg, fordi alle Veje førte derhen.

Dertil kom, at den Handel, som København endnu kunde skaffe sig

udenom Hamburg, dog maatte finansieres i Hamburg. Nationalbanken, det eneste Pengeinstitut i Hovedstaden, diskonterede kun Veksler to Dage om Ugen og kun, naar der var Penge tilovers. Derimod kunde enhver Grosserer, som havde noget at handle med, skaffe sig Blankokredit i Hamburg — dyre Penge, da man med alle Omkostninger maatte regne med 10 % aarlig Rente. Dertil kom endelig, at der for den indenlandske Vekseludstedelse gjaldt særlige Regler, stammende fra Krigsaarenes Restriktioner, og først 1836 lykkedes det Grosserer-Societetet at faa disse Bestemmelser læmpede, saa den danske Veksel blev et brugbart indenrigsk Kreditmiddel. Men da var Markedet forlængst Hamburgs.

Det gik værst ud over København — Provinsbyerne klarede sig bedre. Her havde dygtige Købmænd lært at opkøbe Landmændenes Korn, eksportere det i egne Skibe til England og sejle Jern og Kul hjem. De Skibe, som fragtede Korn til Norge fra dansk Provinshavn, havde Trælaster med tilbage. Andre Varer fik Provinskøbmanden over Hamburg. Fra den Tid stammer de store Købmandsgaarde rundt om i Provinsbyerne, her blev handlet med alt muligt, en gros og en detail, købt og solgt, importeret og eksporteret — og det danske Marked, som Hamburg ikke tog fra København, det tog saa Provinsen.

Det har saaledes sin Forklaring, at Seidelin efter tre Aar hos Heuss & Menke i Hamburg, de to sidste som Firmaets Rejsende i Danmark, valgte en dansk Provinsby til sin selvstændige Start.

Som Handelsrejsende i Danmark kom Seidelin vidt omkring og havde god Lejlighed til at sætte sig ind i Forholdene. Det er for vor Tid vanskeligt at forstaa, hvordan Rejselivet egentlig formede sig omkring 1840 og i Aarene derefter, da der ingen Jernbaner var, ikke megen regelmæssig Deligencekørsel, Transport med Smakke over Storebælt og elendige Kroforhold rundt om i Byerne. Noget hjalp det, især de tyske Handelsrejsende, at der 1834 blev oprettet regelmæssig Deligenceforbindelse mellem Hamburg og København, men ellers maatte man klare sig, som man kunde bedst.

For en Rejsende i Manufaktur kom dertil, at Markedet var ringe. Man vævede endnu det meste i Hjemmene og rundt om paa Gaardene, og et stort Arbejde var at gøre, før Kunderne fik Øjnene op for de moderne, maskinvævede Metervarer.

Seidelin har sikkert brugt tilfældig Rejselejlighed, hvor den var at faa, og indrettet sin Rute derefter. Kom man til en By, blev man altid spurgt, hvor man agtede sig videre hen, ganske som man selv spurgte, hvor andre skulde hen. Saa slog man sig sammen om en Vogn, naar det var praktisk og billigt. Ind imellem var der naturligvis længere Ophold i en og anden By, men det betød ikke altid dyre Rejseomkostninger. De Handelsrejsende var gerne velkomne, hvor de naaede frem: de bragte jo Nyt fra Verden udenfor, og Provinskøbmanden var en gæstfri Mand, der sjælden betænkte sig paa at invitere en flink, ung Rejsende hjem, til et

Maaltid, eller til Natlogi, naar Værtshuset ikke var fristende — eller der overhovedet intet var.

I vore Dage kan en Detailhandler faa Besøg af ti Rejsende paa en enkelt Dag, dengang kom der maaske en om Ugen, eller en hver fjortende Dag. Den moderne Repræsentant har altid sit Firmas og sin egen Værdighed i Tankerne, han er ikke blind for den Reklame, som er i en flot Optræden; desuden skal han jo hævde sig blandt Konkurrenter. Men 1840 ventede ingen, at en Handelsrejsende skulde »repræsentere« — man var interesseret i hans Varer, og naar de var studerede, havde man god Tid til at se nærmere paa Manden og danne sig et Indtryk af ham. Og hvorfor skulde en pæn ung Mand sidde i en sur Krostue og bruge Penge, naar der var hyggeligt hjemme hos Købmanden, og Konen da ogsaa kunde trænge til at se et fremmed Ansigt og høre noget nyt?

Paa den Baggrund maa man nok se Seidelins Udtalelser i senere Aar, naar han fortalte om, hvordan han og Vennen Sørensen — den senere Købmand i Vejle, hvis Datter ægtede Theodor Wessel, den ene af Magasin du Nord's Stiftere — fartede rundt og sled i det: »Sørensen og me', vi levede af Rundstykker og Vand, og om Søndagen købte vi en Sild!« — Det tør formodes, at der ogsaa faldt et Maaltid god, borgerlig Mad ind imellem, ved en gæstfri Købmands Bord.

Naar Seidelin valgte Holbæk som den By, hvor han etablerede sig selvstændigt, har det sikkert været efter grundige Overvejelser.

Det var en By i Opgang. Havnen var udmærket, der var glimrende Landbrug i Oplandet, og Landbruget klarede sig jo fint nu efter de store Landbrugsreformer. 1818 udførtes 31,000 Tdr. Korn fra Byen, — 1849 var Tallet oppe paa 130,000 Tdr., hvoraf de 100,000 gik til England, direkte med Skib fra Havnen. Mens Københavns sugede paa Labben, var Holbæk en af de Byer, hvor Pengene begyndte at rulle. Den havde, da Seidelin kom til, fordoblet sit Indbyggerantal siden 1769 og talte nu 2330

Sjæle, en anselig Befolkning for en Provinsby i Tiden. Det var ogsaa driftige Folk, der levede i Holbæk. Købmændene handlede med alt muligt, flere af dem var Skibsejere eller Parthavere i Skibe. Det var utroligt, hvad saadan en Købmand kunde overkomme — derom vidner ogsaa de store Købmandsgaarde, hvoraf flere er bevarede. Man opfedede Stude, brændte Brændevin og drev Landbrug, handlede en gros og en detail og var i stadig Kontakt med Bønderne, som Dagen lang kom kørende, spændte fra, handlede om deres Korn, som de fik godt betalt — et Læs Byg paa 10 Tdr. kunde til Tider give 100 Rbd. — og de var ikke rædde for at bruge en Del af Pengene med det samme. Alle gjorde gode Forretninger, ogsaa fordi Skibsfarten paa Holbæk undgik Sundtolden, medens Byen dog laa passende nær København.

Foruden de mange middelstore, fede Bondegaarde talte Holbæk flere rige Godser i sin Omegn, og Herskaberne satte naturligvis deres Præg paa Byens Forretningsliv. Det har nok været en By, hvor man efterhaanden forstod, at Nøjsomhed er en Dyd af Nødvendigheden — og begyndte at fire lidt paa denne Dyds strengeste Fordringer.

Den 10. Oktober 1843 aabnede Seidelin Butik i Farver Nehammers Gaard paa Algade i Holbæk. Det var et lavt, eenetages Hus, midtpaa med en Kvist paa tre Vinduer. Butiksvinduerne var smaarudede, og fem Stentrin førte op til Døren. Seidelin foretog selv den første Ombygning, senere Indehavere har fortsat, indtil Huset praktisk talt er fornyet.

Penge havde han ikke mange af, til Gengæld gode Forbindelser. Under sit Ophold i Hamburg vandt han sig sande Venner, blandt dem især Grosserer Landt af Firmaet Landt & Rickertsen, og sine første Varer fik han ogsaa dernede fra. Da de skulde indføres, havde han ikke Pengene disponible til Tolden; dem laante han af sin Broder Paulus Seidelins Svigerfar, en Gæstgiver, som hed Bone Tørning Lund. Saa det kan synes, at den Butik var lidt af et Eksperiment, og det mest spændende var endda,

at Butiken var en Specialforretning i Manufaktur, noget i Holbæk hidtil uset. Det almindelige var jo endnu dengang, at enhver ordentlig Detailforretning førte alt, hvad enhver Kunde med Rimelighed kunde ønske at købe.

Men at Forretningen gik, kan man læse af bevarede Regnskaber. I Driftsaaret 1843—44 omsatte Seidelin 43.000 Rbd. og havde en Nettofortjeneste paa 1 %. 1855, det sidste Aar i Holbæk, var Omsætningen 251.000 og Avancen 20.000. I alt lykkedes det Seidelin i Holbæk-Aarene at indtjene en Formue paa 110.000 Rigsbankdaler.

Forklaringen paa denne Fremgang er, at Butiken meget hurtigt blev det mindre væsentlige og en gros Handelen den egentlige Forretning. Der gik jo mange Kornskibe i Fart mellem Holbæk og engelsk Havn, og Skibene skulde have Varer med tilbage. Han kom tidligt ind paa at importere engelsk Manufaktur, og andre Forretningsfolk i Holbæk og nærliggende Byer saa deres Fordel ved at bruge hans Initiativ og tage Varer hjem samtidig.

Ganske vist gav Hamburg solide danske Provinshandlende en Blankokredit paa $\frac{1}{2}$ —1 Aar, men det var dyre Penge, og i England kunde man hente Varerne til helt andre Priser. Efterhaanden som Seidelins Kapital voksede har han formodentlig ogsaa, i hvert Fald delvis, overtaget Finansieringen af disse Indkøb.

Der var det, for vor Tid ret ufatteligt, at man næppe anede, hvad man fik hjem, naar man dengang købte Varer i England. Det faldt ikke Tekstilkøbmændene i Lancashire ind at sende Rejsende med Prøver til Skandinavien — derfor saa Seidelin sin Fordel ved at tage derover, se paa Varerne, vælge det rigtige ud til den rigtige Pris. Dette satte yderligere Fart i en gros Forretningen, og Seidelin ansatte sin Svoger, A. Andresen, som Rejsende for Firmaet.

Da Seidelin var flyttet til København, laante Andresen Penge af ham

for som Kompagnon at kunne indtræde i en lille Bomuldsvarefabrik, Bloch & Petersen, i Fredericia. Det blev til det endnu virksomme Firma Bloch & Andresen, som ved Andresens Død i Firserne var blevet saa solidt et Foretagende, at Seidelins Laan, oprindelig c. 50.000 Kr., kunde tilbagebetales med 100.000 Kr., idet Laanet, som rimeligt var, betragtedes som Parthaverkapital.

Seidelin var i det hele taget ikke bange for at være med, naar han kunde lide Folk og havde Troen paa deres Evner. I denne Forbindelse kan nævnes Historien om den tidligere Gaardskarl F. C. Madsen, der i Horsens havde oparbejdet en Tekstilfabrik — der brændte for ham. Seidelin laante ham 50.000 til at bygge op for. Ogsaa denne Virksomhed trives endnu, som Firmaet M. A. Petersen, Horsens.

Men for de store Forretninger glemte han ikke Hverdagens smaa Opgaver. Man faar i det hele taget det Indtryk, at intet var for stort for Seidelin og intet for smaat, hvis det interesserede, fængslede eller blot morede ham. Gamle Aargange af Holbæk Amts Avis vrimler af smaa Annoncer fra hans Butik. Heraf fremgaar, at han købte Uld af Bønderne, lod det karte og spinde, vævede Hestedækkener af det og solgte Dækkenene: »Uld tages i Bytte efter Qualitet til højeste Priser«. Saa begyndte man forfra! Han averterede, naar de nye Parasoller var hjemkommet — en Parasol, det var i Sandhed en Luksus i Fyrrernes Holbæk! — og han havde ogsaa Lindring til Syge og svage: »Øremagneter til 1 Rbd. 4 Mark og 11 Skilling Parret mod Hovedpine, Tunghørighed, Susen og Brusen i Ørerne etc., og *Gigt-Afledere* til 2 Mark, 11 Skilling, 4 Mark, 8 Mark og 4 Rbd. Stykket faas i Holbæk alene hos S. Seidelin«.

Det er vist et af de tidligst kendte Eksempler paa Begrebet Eneforhandling! Men det er ogsaa et af mange Beviser for, at Seidelin lignede sin Far, den driftige Skanderborg Apoteker. Han elskede Afveksling, stadig nye Opgaver og Eksperimenter. Den ene Dag afsluttede han store

Forretninger paa England og den anden solgte han Øremagneter og Gigt-afledere i sin Butik. Han arbejdede støt og muntert til egen Fordel, men tillige var han en interesseret Holbækker, hvis Meninger vakte Interesse, fordi man følte, at der stod en Mand bag dem. Han brød med sin Slægts Traditioner og blev Købmand — ganske vist, *Købmand* var Faderen ogsaa i Praksis, men som Apoteker og Assessor pharmaciae dog hævet over den almindelige Handelsstand. S. Seidelin bekendte Kulør og handlede ud fra den Overbevisning, at sande Værdier arves ikke, dem maa enhver selv skabe. Trods sin Nedstamning fra en Slægt af Embedsmænd havde han i Starten ikke megen Dannelse. Efter nødtørftig Skolegang var han kommet ud i det praktiske Liv og havde lært at tænke i Realiteter. Dertil havde Skæbnen givet ham en sjælden Evne til at skære gennem Fordomme og stivnede Sædvaner og gaa til Sagens Kerne. Han saa', at Farver Nehammers Datter Nicoline havde meget af det, som han savnede, en Finhed, en Kultur, en aandspræget Atmosfære, som ikke var hendes alene, men hele Familiens. Han saa bort fra, at hun var Datter af en indvandret østrigsk Haandværker og alene derfor ikke et passende Parti for en Seidelin. Vi finder dette naturligt i vor Tid, hvor Klasseskel nærmest er økonomiske, og personlig Overlegenhed altid gør sig gældende, men dengang var det en modig og frigjort Handling. For Seidelin dog kun en ganske selvfølgelig Handling, fordi den var i Overensstemmelse med hans sande Natur.

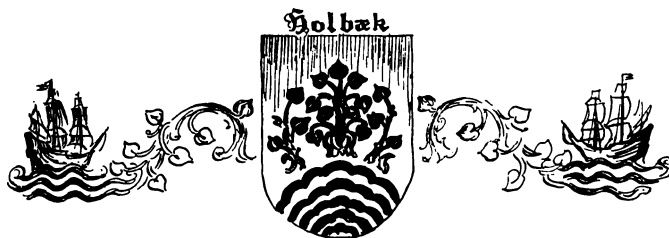
Man ser ham lyslevende for sig i denne Karakteristik, som skyldes en anden gammel Holbækker, Læge Brun: — »Hans Kendskab til andre Steders Udvikling aabnede snart Øjnene paa en Del Mænd for den Sandhed, at man ikke kunde vedblive at gaa i det gamle Spor, dersom man ikke skulde blive tilbage i Konkurrencen; han blev *Uroen* i det gamle Holbækker-Urværk.«

Den københavnske Handelsstand har i Tidens Løb talt mange frem-

ragende Mænd, som i deres Ungdom virkede som Uroen der i Provinsen, hvor de begyndte. I et mindre Samfund, hvor alle kender alle og intet Ord falder uænsat, ingen Handling savner Kommentar, er der rige Muligheder for det unge Blod til at prøve Ideernes Bærekraft og tage den første, maa-ke afgørende Dyst med Kritiken, som er særlig følbart i en saadan lille By, fordi den er alt andet end tavs. — Saa der er maaske noget sandt i, hvad Jyderne nu og da siger: Der er flere Københavnerne, som har knækket Halsen i Provinsen, end der er Provinsianere, som forgæves har prøvet deres Lykke i København.

Seidelin solgte sin Detailforretning i Holbæk 1856 og flyttede engros Forretningen til København, med Domicil i den statelige Ejendom Amagerortov 11, tidligere Kolonialfirmaet Moses og Søn, G. Melchiors Hus. Han var da 37 Aar gammel.

Forretningen i Holbæk lever endnu. Seidelin solgte den til W. R. Tidemand, fra hvem den senere overgik til Carl Reffs. Ved dennes Indtræden i Magasin du Nords Bestyrelse 1913 blev Firmaet Aktieselskab under Ledelse af Sønnen Ernst Reffs indtil 1926, da Købmand P. Bursche overtog den. Men Forretningen ligger endnu paa Holbæks Hovedstrøg, Algade, hvor den begyndte, og paa Façaden staar stadig baade S. Seidelin og W. R. Tidemands Navne.

København laa bag sine Volde — i mere end een Forstand. Øresundstolden spærrede endnu Sundet for fri Vareindførsel nordfra, selv om skønne Kræfter var i Bevægelse for at faa den afskaffet og visse Lempelser allerede var opnaaet. Nationalbanken diskonterede fortsat kun Veksler Tirsdag og Fredag og kun danske Veksler med de Penge, den havde tilovers, naar Bancovekslerne var diskonterede. Men Hamburg gav Blankokredit hele Ugen, og Hamburgs eneste Konkurrence var de Privatmænd, som diskonterede for høj Betaling. Nationalbanken kunde man slet ikke snakke med, den fulgte sit eget Hovede og gav tilmed ingen Renter, naar den endelig, af ren Naade, modtog Penge til Opbevaring. Maaske var Nationalbanken træt efter sit heroiske Slid med, efter Statsbankerotten 1813, at arbejde den danske Seddelvaluta op i Pari. Hvilket var lykkedes. Men Kræfter til nyt Initiativ havde man ikke, og Handelens Folk var utilfredse. Da Seidelin flyttede sit Firma til København 1856, var man ved forenede Kræfter, under Ledelse af D. B. Adler, i fuld Gang med at skyde Breche i Nationalbankens Monopol. Det lykkedes Aaret efter, da Privatbanken blev oprettet, med den 28-aarige C. F. Tietgen som Direktør.

Seidelin kom til København i det psykologisk rigtige Øjeblik. Voldene stod der endnu, de synlige som de usynlige, men Respekten for dem var i Aftagende. Hamburg beherskede stadig Markedet, men J. C. Hambro var syv Aar forinden taget til London. Kornhandelen og Kreatureksporten gav Forretningsmuligheder i England, mange danske Købmænd rejste derover,

blandt dem Brødrene Westenholz. I Manchester sad det danske Firma E. Hald & Rahr, der handlede med Manufaktur. Her havde Tietgen en Tid været ansat. Krimkrigen 1854—56 spærrede Markedet for russisk Korn, hvilket hjalp paa Salget af det danske. Der var fundet Guld i Kalifornien og Guld i Australien, Udvandringen tog vældig Fart, men Guldet skabte ogsaa Udvandring af Varer. Hele Europa kunde sælge over Atlanten, det mærkede Danmark ogsaa. Omsider 1857 blev Øresundstolden ophævet mod en klækkelig Erstatning fra mange Lande, som J. C. Hambro forvaltede i London. De Sterling-Millioner hjalp Danmark saa nogenlunde over Krisen 1857 — den Krise, der begyndte i Ohio, i en Bank, som havde været for hidsig til at bygge Jernbaner, bredte sig over Verden, ramte først Amerika, saa England, saa Hamburg. Og dermed Danmark, der maatte sende Tietgen ned for at se, om det store danske Firma H. Pontoppidan & Co. kunde reddes. Det lykkedes, men det lykkedes ikke at bremse Flodbølgen. Efter at Pontoppidan var reddet ved danske Penge maatte 224 danske Firmaer standse deres Betalinger, deraf de 143 i Provinsen. Der maatte i en Fart oprettes en Krisekasse — Pengene var i London, de godt 63 Millioner, som Øresundstoldens Ophævelse havde givet. Men hvordan faa Sterlingvekslerne omsatte i Penge? Nationalbanken kunde ikke, men i Privatbanken svarede Tietgen: »I Morgen en Million Daler, i Overmorgen en halv Million, Resten efter Helligdagene«. For det var ved Paa-sketid. Han regnede med, at naar Folk fik at vide, at man kunde hæve Pengene, vilde de ikke være slet saa hidsige som før, desuden vilde Privatbanken sikkert omgaaende faa noget hjem af de Summer, den havde sat i kriseramte Firmaer. Og det slog til.

Krisen ramte Provinsbyerne haardt, især da de nu ikke mere kunde faa den sorgløse Kredit i Hamburg, som de før havde nydt godt af. Nu kom Chancen for København, der siden 1850 havde faaet en stadig stigende Betydning som Handelsby og efterhaanden var førende. Og hermed er

Baggrunden givet for, hvad ovenfor er sagt: Seidelin kom til København i det psykologisk rigtige Øjeblik.

Han var ikke berørt af Krisen. Dels stod han ikke i nogen intimere Forretningsforbindelse med Hamburg, dels var han kapitalstærk. Endelig laa hans engros Virksomhed næsten udelukkende paa England, som han nu, da Øresundstolden var modificeret, derefter ophævet, lige saa godt kunde handle paa fra København som fra Holbæk.

Hamburg var allerede før Krisen 1857 gaaet en Tak for vidt i sin Kamp for at bevare og udbygge sit danske Marked. De tyske Huse gav unge Mennesker Blankokredit til at etablere selvstændig Forretning for, Varer paa Kredit, og kneb det endda, klarede man det med Veksler.

Det er umuligt nu at afgøre, hvor meget eller hvor lidt Seidelin forud-saa af denne Udvikling. Man maa nøjes med Kendsgernerne: At han undgik Krisevirkningerne, flyttede fra Provinsen til København, da Fremtiden aabnede sig her, og holdt sig fri af Hamburg. Den Længsel efter at opleve den store Verden, og især Verdenshandelen, der drev ham som enogtyveaarig til Hamburg, havde Eftertanke og Livserfaring ogsaa siden givet en anden Adresse. Hans Bestræbelser for at handle udenom denne Storby var ikke dikteret af Forretningshensyn alene, men ogsaa af en klar, og klart udtalt, national Følelse, ganske som der var andet og mere end merkantil Interesse forbundet med hans mange Englandsrejser.

Gaarden Amagertorv 11, hvor Seidelin begyndte sin Forretning i København, staar endnu, men man skal bruge sin Fantasi flittigt for at leve sig ind i dens Stemning 1856 og Aarene derefter. Huset er bygget af Harsdorff, og der er levnet nøjagtigt saa meget af Façaden, at man kan se, hvor ødelagt den er. Elevatoren slaar Trappeopgangens Virkning fuldkommen i Stykker, og Gaarden er overdækket — her er Butik for et Sportsmagasin. Sidehuse og Baghuse ud til Læderstræde er ogsaa moderniserede. Men drømmer man tilstrækkeligt længe og godt, og nærer man Drømmene med gamle Billeder, kan man vel efterhaanden forstaa, at det var et fornemt Palæ, Seidelin erhvervede til sin Forretning og Bolig.

Fornemheden residerede dog væsentlig i Forhuset — og endog her havde den en lille munter Skønhedsplet i Form af en Kagekone, som fik Lov at staa i Porten, med sine beskedne Varer anbragt paa Brædder over to Bukke. Hver Gang en Vogn skulde ind, maatte hun fjerne det hele. I Kvarteret hed hun aldrig andet end »Seidelins lækre Kone«.

Hele Baghuset indrettedes til Forretning, her var Stald og Vognremise i Stuen samt et Kuskekammer, som vort moderne Sundhedsvæsen havde besvimet over — det var bygget ind under en Trappe, og en Rendesten løb under Gulvet. Paa 1. Sal var tre smaa Kontorer, paa 2. Sal det egentlige Lager med Hvidevarer, medens 3. og 4. Sal ved en Gennembrydning af Gulvet og Opstilling af Støttesøjler var indrettet til en Galerisal; her var Kjolestoffer og øverst Klædevarer.

I Sidebygningen var Stueetagen indrettet til Garnlager. Bomuldsgarn, Twist, Hør- og Blaargarn var meget store Artikler, der solgtes til Vævere og til Manufakturhandlere, der videresolgte dem til Hjemmevævning. Fiskegarn var ligeledes en meget stor Artikel, der gennem Detailhandelen solgtes til Fiskerne, som deraf selv knyttede deres Net. Endvidere havde Seidelin blandt andet stor Handel med islandske Trøjer, Vanter og deslige, som solgtes helt op til det nordligste Norge.

Hvad handlede iøvrigt det store Manufakturhus med? Lad os blot nævne de udpræget engelske Varer, Bomuldstofferne fra Lancashire, der blev købt paa Royal Exchange i Manchester. De gives her med deres engelske Benævnelser og for Nemheds Skyld i Bogstavorden:

Baize, Bandana, Bombazine, Brocade, Calico, Cambric, Canvas, Chintz, Corduroy, Crape, Cretonne, Denim, Dimitz, Drill, Duck, Flannellette, Fustian, Gauze, Gingham, Longcloth, Moleskin, Mull, Muslin, Nankeen, Print, Rep, Ticking, Twill, Velveteen ...

Og det er endda kun de mest almindeligt kendte og gangbare Bomuldsvarer! Der var noget at vælge imellem for Seidelin, naar han tog til Manchester og handlede med Købmændene — hele Tiden med sin halve Bevidsthed *hjemme* for at kunne vurdere hvad et dansk Publikum vilde købe.

Fra dette Pust fra den store Verden, fra Lageret med den særegne Duft af Appretur og den brogede Farvevirkning, traadte man ud i Gaarden, som var udpræget københavnsk! Den dengang uundværlige Retirade — som først i vore Dage modstræbende forsvinder fra den inde Bys Gaarde — prægede i mere end een Forstand Stemningen. Og kiggede man tilvejs, saa' man lige ind til Brændevinsbrænder Rasmussen paa 1. Sal i Naboejendommen i Læderstræde. Han havde Køer staaende deroppe paa sin Førstesal. De kom aldrig ned, men deres Mælk blev opbevaret i store Kobberkar med Aftapningshaner, som stod i den yderst velholdte Butik

i Stuen, Side om Side med Brændevinen. Her kom Kunderne med deres Spande og Flasker og fik Mælk og Kornbrændevin — *den* kostede dengang 25 Øre Potten.

Forhuset, der præsenterede sig saa smukt i Gadebilledet, rummede en broget Verden bag sin ædle Façade. I Kælderen var Ostehandel, her handlede Ludvig Aagaard, en af Stadens mange Originaler — men en af de kløgtigste. En Stuebutik var udlejet til Seidelins Svoger, C. D. Nehammer, der handlede med Klaverer, og betalte Leje paa den snurrige Maade, at Seidelin fik et fastsat Beløb, hver Gang et Instrument blev solgt. En anden Gadebutik var i mange Aar udlejet til Dina Schuldts Blomsterhandel. — Paa 1. Sal var Firmaets Hovedkontor, tre Rum til Gaden. Indgangen var pompøs: En rigtig Dør og en Simili-Dør, som Pendant — fire Søjler med sorte Fodstykker — af Træ, men smukt malede.

Seidelins Privatlejlighed laa paa 2. Sal, i Forhus og Sidehus. Over Hovedkontoret laa »Salen«, der kun blev anvendt ved festlige Lejligheder. Til Hverdag stod Møblementet med Betræk.

Det var efter moden Overvejelse, at Seidelin valgte netop dette Hus, som laa frit og centralt med bekvem Tilkørsel gennem Porten ud til det brede Amagertorv.

Først havde han tænkt at købe Hus i Holmens Kanal, der hvor Landmandsbanken nu er, men Gaden der laa dengang ud mod en rigtig Kanal, og Orlogsværftet, en urolig Genbo, var overfor hvor nu Gammelholms Gader findes. Desuden var Holmens Kanal ikke som nu i fri Kontakt med Kongens Nytorv — det gamle Kongelige Teater laa for Enden af Kanalen, og mellem det og Erichsens Palæ — nu Handelsbanken — var kun en smal Gade.

Kongens København talte dengang halvandet Hundredtusinde Sjæle, klumpede sammen indenfor Voldene. Det var en By, som skulde ses i Dagslys for at komme til sin Ret, for Gadelygterne var faa og ikke meget

effektive. Bortset fra enkelte monumentale Bygninger, Kirkerne, Børsen, Slottet og en Del Adelspalæer — hvoraf flere kom i Storkøbmænds Eje under Handelens ostindiske Glansperiode — var København 1856 ingen arkitektonisk særlig fængslende By. De smaa Gader til begge Sider fra Strøget — som dengang kaldtes ved sine forskellige Navne, Frederiksberggade, Nygade, Vimmelskafte, Amagertorv og Østergade — var blevet haardt ramte, først ved Branden 1795, derefter af Engelskmandens Bomber 1807, og fattige, billige Huse — mange staar endnu — var siden opførte. Nu glider Amagertorv 11 ind i Gadebilledet, de færreste ænser netop dette Hus. Dengang lyste det langt væk, som Dagmarhus eller Vesterport gør det i vore Dage.

København havde intet egentlig Forretningsstrøg, ingen straalende Butiker. Den Tanke at pynte et Vindue blev nærmest betragtet som frivol — det fik Louise Rasmussen, den senere Grevinde Danner at mærke, da hun i Vimmelskafte, hvor hun en Overgang drev en Modehandel, opstillede en mekanisk Dukke, der kunde »dreje sig omkring«. Folk stimlede sammen, og Politiet maatte rydde Gaden, og man var enige om, at kun saadan et Fruentimmer, en tidligere Figurantinde ved Teatret, berygtet for sit løse Levned, kunde hitte paa saadan noget. Det er svært at give moderne Mennesker blot et svagt Begreb om Datidens Butiksliv. Men de, som kan huske Gamels Kaffehandel paa Østergade for 20—30 Aar siden — den laa omtrent ud for Ny Østergade og blev længe pietetsfuldt bevaret, i det indre som i det ydre en Museumsgenstand paa Strøget — vil maaske kunne gætte sig til Resten.

Paa selve det nuværende Strøg fandtes ingen egentlige Manufakturforretninger; de nærmeste laa paa Kultorvet, hvor Landmændene holdt, naar de kom til Bys med Varer, og de fleste var Høkerbutiker, rigtige gammeldags, blandede Forretninger. Desuden havde Laugsvæsnet indtil kort efter Seidelins Ankomst til København bremset enhver fri Udfoldelse

af Detailhandelen. Man kunde, under Laugsvæsnet, ikke aabne Butik uden Tilladelse fra alle andre Handlende indenfor sin Branche, der var meget strikse Bestemmelser om, hvad hver Slags Butik maatte handle med, desuden maatte man dokumentere, at man havde lært Handelen og havde sine Kapitalforhold i Orden. Nu blev Laugsvæsnet ophævet. Bytolden, som opkrævedes ved de smaa Acciseboder ved Byportene — den ved Christianshavns Vold staar endnu — afskaffedes, og der blev Chancer for friskt Initiativ. Byen vaagnede. Men der gaar jo gerne en Tid mellem Opvaagnen og den første Arbejdstime, og den forjættende Kendsgerning, at en Haandfuld unge Mænd, med Tietgen som Samlingspunkt, tog fat for fuld Kraft, betød ikke, at København lige med det samme forvandlede fra traditionspræget Provins til levende Hovedstad. Jævnside med den merkantile Frigørelse fulgte den aandelige, og der var Modstand at overvinde paa begge Fronter. Det store Flertal af Danske — ogsaa de bedste Danske — var i lange Aar som en klæg Masse, der nægtede at gaa i Gæring. Ja, helt til Vendepunktet i det nittende Aarhundredes Københavnerhistorie: 1888, Udstillingsaaaret, sad de og dyrkede Sparsommelighedens gammeldags Dyd, rystede paa Hovedet af ethvert Projekt, simpelthen fordi det var Nyt, nikkede klogt, naar noget gik skævt, læste Oehlenschlaeger, drak tynd Te og fandt, at man broderede lige saa godt ved et Stearinlys som ved disse ækle, sydende Gasblus. De var konservative, og de havde endnu ikke opdaget, at sund Konservatisme ikke er bare at bevare det, der *er*, enten det duer eller ej, men simpelthen at fastholde de blivende Værdier paa alle Omraader og lære at forstaa, at det Nye, som er noget værd, som Regel bare er den gode gamle Vin paa nye Læderflasker — for at vende et Guldaldercitat om.

Forretningsfolk ser gerne denne Sandhed før andre, fordi de arbejder med Realiteter uden Tilsætning af Filosofi og det nu engang er umuligt at slaa en god Handel af med Fortiden, hvor rosenrød den end afmales

i Erindringen. Men Forretningsmændene maa og skal have Publikum *med*, og denne træge Modstand stammer som Regel ikke blot fra den almindelige Borger og hans Kone, men ogsaa fra de gamle Forretningsfolk, hvis Livs Hovedbøger praktisk talt er afsluttede, saa de bare sidder med Magten og nødig giver den fra sig. Det fik blandt andre Tietgen at føle, skønt han brød hurtigere igennem end de fleste.

Det er paa den Baggrund, man maa se Seidelin de første Aar i København. Det duer ikke at betragte ham som en fuldgyldig Repræsentant for det gode, borgerlige København i Halvtredserne. Man maa se ham paa Rejser, vaagent spejdende efter nye Markeder, nye Varer at tage hjem. Man maa se ham ved Sammenkomsterne i »Salen« paa Amagertorv, hvor han og Tietgen og D. B. Adler og andre, som vilde det samme og arbejdede hver paa sit Felt for at virkeliggøre det, saa' ud over Voldene, drøftede de sidste Efterretninger fra London, Paris og Berlin, lagde Planer, som det tirrede dem at maatte vente med at faa realiserede. Og man maa se ham paa Børsen, der dengang ogsaa var en Klub, hvor smaa Klynger samlede sig om de faa, der virkelig havde noget at sige og ved tidligere Lejlighed havde vist, at de saa' — og talte — rigtigt.

Seidelin var en vidtberejst Mand, og han var kun omkring de Fyrre i de Aar, da han byggede sit københavnske Handelshus op. Man har sin stille Mistanke om, at han undertiden følte Overgangen fra Holbæk til Hovedstaden som en Flytning fra en mindre Provinsby til en større.

Men det Billede, som i det foregaaende er givet af Seidelin, viser langt fra hele Manden. Han var nok en ærgerrigt fremadstræbende Forretningsmand, i fortroligt Samarbejde med alle friske Kræfter i Tiden, men han stemte aldrig i med dem, hvis Fornøjelse det var at devaluere alt Dansk ved Sammenligninger med Udlandet, og han fortabte sig aldrig til den Grad i de store Linier, som tegner Fremtiden, at han glemte Hverdagen og dens Værdi. Han trivedes udmærket i Danmarks største Provinsby, København, ganske som han havde befundet sig yderst vel i Holbæk — den By, der var Skuepladsen for hans første Indsats, og som han aldrig glemte. Det kan maaske siges paa den Maade, at hans Ærgerrighed satte sig ganske bestemte Grænser, dikterede af hans rent menneskelige Egenskaber. Han tog imod Tillidshverv, men byggede sig ikke deraf nogen Piedestal. Han var alment interesseret, men følte ingen Trang til at spille nogen dominerende Rolle indenfor det offentlige Liv. Hans egentlige, hans sande Verden var Hjemmet og Forretningen og de Mennesker, som levede indenfor hans egen Horisont og hvis Skæbne afhang af ham. Rigdommen nærede hans Selvfølelse, men Penge fristede ham aldrig paa den Maade, at han gjorde Sidespring for at opnaa en Fortjeneste. Hvis man tror i ham at se en »moderne, hensynsløs Forretningsmand«, tager man fejl.

Seidelin var og blev *Købmand*, Finansmand blev han aldrig, for der var intet af Spilleren i ham. Der er, og har altid været, to vidt forskellige

Typer indenfor Forretningsverdenen — den der arbejder med Pengene og den, der ser Værdierne *bag* Pengene og arbejder med dem, og denne sidste Type var hans.

Han elskede at eksperimentere og sysle med nye Idéer, komme i Kontakt med nye Mennesker. Firmaet paa Amagertorv handlede med Manufaktur og ikke med andet, — men privat gjorde Seidelin mangeartede Forretninger, undertiden baaret af en Idé, undertiden bare inspirerede af et Lune. Han elskede saaledes at *eksportere* og sendte baade Smør og Skinker ud af Landet. Han elskede ogsaa nye Varer — da han fik Nys om en Opfindelse af Kunstlæder til Sko, skaffede han sig straks Patentet og startede »Københavns Kunstlæderfabrik« i Lyngby. Den var en Succes — en alt for stor Succes, eftersom Fabriken ikke kunde tilfredsstille Efterspørgslen og maatte sælge Varerne alt for friske. Da det viste sig, at Kunstlædersaalerne i Regn og Sommervarme blev til en besynderlig Masse under Fødderne, forsvandt Kunderne naturligvis, og Seidelin laa med et stort Restlager, da Fabriken indstillede Driften. En Del af dette Restparti blev pudsigt nok solgt til Scotland Yard i London. Det var i Jack the Ripper-Perioden, og Politiet vilde gerne kunne liste sig ind paa Forbryderne, her var Kunstlædersaalerne fortrinlige, eftersom man gik lydløst paa dem. Men der gik mange, mange Aar, før det sidste Parti blev afhændet.

Seidelin havde et frodigt Humør, en personlig Indstilling overfor alt og alle og en impulsiv, alt andet end konventionel Væremaade. Han var rank i Ryggen, af værdig, lidt fremmedartet Udseende, mindede mest om en Embedsmand, men hans Optræden virkede netop derfor ofte forbløffende. Han kunde bruge Penge som en sand Grandseigneur — i hans Hjem kom og gik Gæsterne, ofte uden Varsel til stor Fortvivlelse for Fru Noline; 18 til Frokost og 30 til Middag var ingen Sjældenhed paa Amagertorv, og paa Herregaarden Lönstorp i Skaane, som han senere

ejede og beboede til sin Død, hændte det ofte, at Char-a-banc'en kørte til Stationen med tolv afrejsende Gæster for at vende stuvende fuld tilbage med nye, som Seidelin havde inviteret, men ikke sagt noget om hjemme.

Men samtidig kunde han spare paa de mest mærkværdige Punkter. Saaledes gemte han sine afbrændte Tændstikker og brugte dem igen, ved Hjælp af et Lys. Gamle Konvoluter betragtede han ogsaa som en Værdi — de blev klippede til, saa var den rene Vrange af Adressesiden god til Notater. Brevpapir var ogsaa tjenligt til hans private Korrespondance, bare den ene Side var ren. Her kunde han dog komme galt afsted — saaledes hændte det, at Sønnen David, som var i Lære hos Seidelins Ungdomsven, Købmand Sørensen i Vejle, skrev hjem og beklagede sig over Sørensen. Saa skrev Seidelin til Sørensen, men naturligvis paa Bagsiden af Sønnens Brev, saa Modtageren fik baade sin Lærlings og hans Fars Mening at vide. Det fandt han sig ikke stille i!

Saaledes var Seidelin tilsyneladende fuld af Modsætninger, og dog er Helhedsbilledet en Mand af en sjælden retlinet Karakter. Hans mange Impulser og smaa og store Særheder kunde virke desorienterende, men som Regel var der en Idé i alt, hvad han foretog sig. Som Eksempel kan nævnes, at da han i Slutningen af Halvfemserne, i sin høje Alderdom, hørte at Staten søgte Grunde til Udvidelse af Telegrafstationen paa Købmagergade, tog han Hjørneejendommen ved Løvstræde paa Haanden til en rimelig Pris og lod Indenrigsministeriet faa Huset uden selv at tjene noget som helst ved den Handel. Det kom for saa vidt ikke ham ved, hvad Staten betalte, men det morede ham at hjælpe den til at købe billigt.

Han havde sine egne Meninger, og handlede efter dem. Den norske Billedhugger Stephan Sinding, som han gav den første Haandsrækning paa Vejen frem, skriver derom i sine Erindringer: »Han var en mærkelig, højst original Mand, som selv havde arbejdet sig frem til stor Rigdom. Det var hans Skik at handle efter det første Indtryk, Menneskene gjorde

paa ham. — Engang senere, da jeg havde lært ham at kende, fortalte han mig, hvorledes han solgte en stor Gaard, han ejede: Han averterede, at han vilde sælge den og indbød enhver mulig Køber til at komme og spise Middag. Der kom mange. Efter Maaltidet rakte han alle sine Gæster Haanden, den ene Herre efter den anden. Med engang sagde han: »De skal have Gaarden«. Den Mand, han valgte, havde givet et fast Haandtryk med en haard, stærk Arbejdshaand.«

Om sit første Møde med Seidelin fortæller Stephan Sinding: »Paa Dampskibet havde jeg Dæksplads og holdt mig for mig selv. Da vi var naaet ud for Kronborg, hændte der mig noget rent eventyrligt. — Jeg sad paa en Kasse paa Dækket og saa ud mod Danmark og ud mod hele den store Verden, jeg drog ind i. Saa kom der en ældre Mand hen mod mig, blev staaende, saa en Stund paa mig, kom helt hen til mig og sagde: »Jeg hører, De vil blive Billedhugger.« — Jeg rejste mig for ham. »Ja, det vil jeg,« svarede jeg. Saa sagde han meget alvorligt: »Jeg vil gøre Dem en Bestilling. Naar De nu kommer til København, kom saa og besøg mig.«

Han gav mig sit Kort.«

Sinding sendte hjem fra Udlandet den *Vølund Smed*, som nu staar i Forhallen til S. Seidelins Hus i Skindergade. Seidelin syntes selv godt om den og lod Billedhuggerne V. Bissen og Jerichau se den. De roste den, og Seidelin skrev til Sinding, at efter det Resultat stod hans Kasse fuldstændig til Kunstnerens Disposition.

Ved den Tid, Seidelin gjorde Sindings Bekendtskab var han en Mand i Begyndelsen af Halvtredserne, men har altsaa virket paa den femogtyveaarige Sinding som »en ældre Mand«. Det skyldes vel for en Del Billedhuggerens store Ungdom, men man maa huske, at Mænd blev tidligt gamle af Ydre — og af Sind — dengang. Seidelin blev det dog kun af Ydre.

Episoden er yderst karakteristisk for ham. Han ser Manden an, tror straks paa ham, inviterer ham hjem paa Amagertorv til Middag — der fik Sinding Kernemælksuppe, en Rædsel han aldrig glemte! — faar sit Indtryk bekræftet og gør sin Bestilling: »Lav mig noget til den Niche, hvad De vil og hvorledes De vil.« Det varede flere Aar, før Seidelin fik sin Vølund Smed, men han bevarede Troen paa Kunstneren og sendte ham Penge paa Forskud. Og Breve fra Sinding, i Familiens Eje, taler stærkt om den dybe Beundring og Tillid, hvormed han omfatter Seidelin; frimodigt udøser han sit Hjerte for ham, sikker paa at blive forstaaet.

Da det kneb senere — Sinding var i Rom, havde modelleret sin »Barbargruppe«, nu i Ny Carlsberg Glyptotek, og »Norges rigeste Mand«, som han selv diskret kalder ham, havde lovet at staa ham bi, men gik fra sit Ord — skrev han til Seidelin om han kunde laane ham Pengene til at faa Gruppen hugget i Marmor for. Seidelin svarede ja, fik et Fotografi af Gruppen og sendte Pengene, 6000 Kroner. Senere sørgede han for, at Sinding udstillede »Barbargruppen« i København. Brygger Jacobsen købte den — det var det første af Stephan Sindings Værker, han erhvervede til Glyptoteket.

At Seidelin ikke var eet Menneske i sit Privatliv og et andet i sin Forretning, derom vidner mange og samstemmende Udsagn. Han søgte altid tilbunds i de Personer, som han skulde samarbejde med, og han mødte dem med en aaben, menneskelig Interesse, som vandt ham deres Kærlighed og ikke blot den Respekt, hvormed de naturligt omfattede en dygtig Chef. Og han slap ikke Personalet af Syne selv da han lidt efter lidt trak sig ud af Forretningerne og boede den meste Tid paa Godset Lönstorp, mens Sønnen David Seidelin ledede Firmaet sammen med den senere Medindehaver, daværende Prokurist P. C. Thamsen. Da de ansatte den fjortenaarige Chr. Hee, senere Kontorchef i Firmaet, 1881, skrev Seidelin, at han vilde se Drengen, og Chr. Hee fik saa en Tur til Skaane, blev synet

og godkendt af Chefen og kunde lettet rejse hjem igen. — Og blev 62 Aar hos S. Seidelin!

Det var patriarkalske Forhold — hvilket trods al fortrinlig social Udvikling vil sige storartede Forhold, hvis Patriarken ellers var sin Plads voksen. Et lille Træk belyser det: Den senere Afdelingschef i Firmaet, Fr. Monrad Bay, kom til Seidelin som ganske ung, i Holbæk-Tiden. Der boede han, efter Tidens Skik, hos Familien, og han blev boende ogsaa i København. Til han var nær ved de halvtreds var Bay Medlem af Seidelins Husstand, voksede op sammen med Børnene og var Ven med dem, desuden hele Familiens Raadgiver i mangfoldige Spørgsmaal.

Alle, der arbejdede i det store Hus paa Amagertorv 11, følte sig som Medlemmer af den samme, store Familie — under Hustugt, men i den Tryghed, som Fællesfølelsen giver. Klasseskellene var skarpere dengang, men de var ganske selvfølgelige og de blev respekterede uden det Nag og Nid, den mere eller mindre berettigede Utilfredshed, som den sociale Udvikling førte med sig. Den gamle Aand og Tankegang var endnu livskraftig, hver kendte sin Plads i Samfundet, følte sig anbragt dér af Skæbnen og stræbte ikke højere end Evnerne kunde bære til. Men hver og en var tillige i Besiddelse af en ganske særegen Selvfølelse, som siden er gaaet tabt: Anders Petersen var Formand hos S. Seidelin og havde Paklokalet under sig. Hans Domæne var begrænset, men der, hvor han kommanderede, var han eneraadende og kun Chefen kunde blande sig i hans Dispositioner. Ingen følte sig for god til sit Arbejde, al Stræben gik ud paa at vise sig god nok, saa man med fuld Ret kunde udøve den Myndighed, Embedet førte med sig. Det var en Sag, man ikke tænkte videre over og aldrig diskuterede. Og for rigtig at forstaa dette, maa man erindre, at den Skræk for en opadstræbende, krigersk Underklasse, som i Firserne og Halvfemserne satte ondt Blod og gav Socialdemokratiet Stemmer, eksisterede ikke dengang. Man havde Raad til at være Mennesker overfor hin-

anden og vise en Underordnet Venlighed uden Fare for derved at til-sætte noget af sin kostbare Værdighed. Desuden var alle dengang i tro-skyldigt Alvor lige overfor Vorherre; det skabte en Baggrund, som øvede sin Virkning.

Den patriarkalske Regeringsform var fortrinlig, hvor den udøvedes af ordentlige Mennesker, for den stemte med Tidens Aand og Tankegang, og dens mange Brist blev først iøjnefaldende, da der gik Skred i den sociale Udvikling og Patriarkerne ikke mere følte sig som Samfundets Bærere, men usikre i Sadlen prøvede paa at forsvare et System, der Ver-den over var sat i Band under Krigsraabet: Frihed, Lighed og Broderskab.

Problemet Forhus—Baghus, som har sat sig saa mange Spor i Firsernes og Halvfemsernes Litteratur, kendte Seidelin ikke i sin Regeringstid. Den Nød maatte næste Generation prøve paa at knække.

Den Aand, der herskede i S. Seidelin i Stifterens Tid og som endnu lever som en Grundstemning, skiftende Tider og Forhold ikke har kunnet forjage, var Seidelin ikke ene om at skabe: Han havde, med dette geniale Blik for Værdier, ogsaa menneskelige, som maaske var hans sande Styrke, i de unge Aar valgt en Kone, der kom til at betyde usigeligt meget for Mand, Hjem og Forretning.

Nicoline Seidelin, født Nehammer, tilhørte en indvandret østrigsk Slægt, og hendes Fader ejede den Farvergaard i Holbæk, hvor Seidelin indrettede sin Butik. Nehammer'ne stod i Kultur langt over Tidens al-mindelige Haandværkere, de var alle musikalske, levende Mennesker, med mange Interesser, og Nicoline, en liden, spinkel Kvinde, var tilmed i Be-siddelse af meget Intelligens og stor Smidighed. Hun fulgte med naturlig Ynde Manden paa hans Vej frem til Rigdom og Ære, var inde i alt, hvad han beskæftigede sig med og færdedes, med sin rolige Selvfølelse, utvun-gent indenfor alle Samfundslag. Denne lille Provinspige og Haandvær-kerdatter kunde snakke med Bønderne, der kom agende ind med Korn og

handlede hos Seidelin i Holbæk, hun var en moderlig Veninde for Lærlinge og Rejsende, som jo ofte var Medlemmer af Husstanden, og med samme naturlige Værdighed præsiderede hun for Enden af det store Bord ved Seidelins Middage for Handelsstandens Spidser i »Salen« paa Amagerstov 11. Personalets Unge var ofte Gæster i Familien, saa arrangerede Fru Seidelin smaa Komedieforestillinger og spillede selv med, og Seidelin snakkede med dem, fik dem til at aabne sig helt, saa alle deres Problemer kom for Dagen, og kunde han hjælpe dem med Raad og Daad, gjorde han det uopfordret. De to, Nicoline og Sabinus Seidelin, var sikkert saa forskellige, som Mand og Kone jo ogsaa bør være, hvis der skal komme et godt Ægteskab ud deraf, men de havde dette fælles, at de ganske usnobbet altid var sig selv, og for de mange, der kom og gik i det store Hus, rige og fattige, har det sikkert betydet usigeligt meget, at hun med sin paa een Gang elskelige og karakterfaste Kvindelighed tog Kanterne af hans vel nu og da lidt barske Lune.

Seidelin drev lige fra engros Virksomheden begyndte i Holbæk en omfattende Handel med alle Manufakturvarer, især engelske, dertil Klædevarer, Lærreder, Hessians og Sejldug. Før de danske Spindrier kom til, var der ogsaa en stor Forretning med Twist, senere oprettedes en Afdeling for Tæpper og Møbelstoffer. Paa Amagertorv 11 gik Firmaet fortrinligt fra Begyndelsen, og Seidelin var ustandseligt paa Rejse til England — eftersom Englænderne stadigvæk ikke forstod, at Besøg hos Kunderne ved Repræsentanter kunde betale sig.

Efterhaanden blev det vanskeligt for ham at overkomme Handelsforbindelsen med England paa den Maade; derfor etablerede han 1867 et Indkøbshus i Manchester: »S. Seidelin, Manchester«, der blev drevet som en selvstændig Forretning, saaledes at Firmaet ikke alene købte til S. Seidelin i København, men ogsaa til andre store Virksomheder i Sverige, Norge og Holland.

Seidelin var ikke den første Danske, der blev Købmand i Manufaktur i Manchester; E. Hald & Rahr havde virket der i mange Aar, og Byen var forlængst anerkendt som Bomuldshandelens Hovedstad og dens Børs, Royal Exchange, som »Stedet hvor Alverdens Købmænd mødes«. Som Leder ansatte Seidelin ved Starten den 1. Januar en tidligere Flensborg Købmand, Simon Møller, der til sin Død var Chef for Firmaet, men ellers skiftede Personalet ofte. P. A. Paulsen varetog en Aarrække Indkøbet af Stykvarer til S. Seidelin, København, og andre, — hvilket var Manchester

Firmaets egentlige Hensigt — mens Simon Møller tog sig af Køb og Salg af Garner og drev denne Handel op til en meget omfattende og lukrativ Forretning. Saa forlod P. A. Paulsen Firmaet for sammen med Seidelins tidligere Rejsende, A. Pescke Kødte og Købmand E. Hilligsøe fra Helsingør at stifte »Messen«, Firmaet Hilligsøe, Kødte og Co., samt et Firma i Manchester, Paulsen, Kødte & Co.

P. A. Paulsen blev hos S. Seidelin, Manchester, erstattet af en ung Københavner, Carl Holmstrøm, der især kastede sig over Handelen med islandsk Uld — det var hurtige og levende Forretninger; ofte var Ulden solgt før den var købt — og da han efter nogle Aars Forløb følte sig udlært, stiftede han sammen med en Englænder sit Firma, Holmstrøm, Tolson & Co. De tog det meste af Uldhandelen med sig, som Seidelin gerne gav Afkald paa, da Manchester Firmaet ogsaa uden den havde nok at bestille.

Igen kom en frisk Mand fra København, Georg Larsen, der dog blev hos Seidelin i Manchester og oplevede at virke som Chef for det i 1920 oprettede S. Seidelin Ltd. Men nye Folk kom stadig til: N. P. Thamsen, en Søn af Seidelins Prokurist P. C. Thamsen — senere en af Københavns-Firmaets Chefer. Ogsaa N. P. Thamsens Søn arbejdede i Manchester, saa tre Generationer af Thamsen Slægten kom til at virke for Seidelin i England — P. C. Thamsen den Ældre i sine unge Aar som Rejsende, Sønnen og Sønnesønnen som Ledere af Manchester Huset.

Selve Kontoret, der begyndte i Lloyd's House, Albert Square, Manchester, og som senere flyttedes til Asia House i Princess Street, blev ledet af en Englænder, først D. M. Humphreys, derefter C. H. Greenwood, som ved Aktieselskabets Stiftelse i 1920 gik ind i Ledelsen sammen med P. C. Thamsen den yngre og Georg Larsen, der blev administrerende Direktør. Dennes Søn, Oscar Larsen, blev ligeledes knyttet til Firmaet og virker stadig som Indkøber for S. Seidelin A/S.

Dette er i korte Træk S. Seidelin, Manchesters Data. Bag de tørre Fakta skjuler sig et broget, ofte spændende Handelsliv — for Bomuldsmarkedet i Manchester var — og er endnu — noget for sig, der neppe kan sammenlignes med noget andet Handelsliv. Her var den mest sindsrolige Trofasthed overfor Sædvaner og Traditioner helt mærkeligt forenet med store Chancer for unge Mænd med Initiativ og Ideer. Metoderne var stokkonservative — det var de iøvrigt endnu 1939, efter det store Maanedtsblad "The Textile Manufacturer" at dømmen — men det var, og er, en forbløffende smidig Konservatisme. Og den, som synes, at Ordene »smidig« og »konservativ« modsiger hinanden, røber kun derved, at han ikke kender Englænderne.

Tekstilindustrien i Yorkshire og Lancashire har en ærværdig Historie. I Begyndelsen var det Uld altsammen, og om en virkelig Fabrikation af og Handel med vævede uldne Varer kan man tale allerede 1127, da Munkene i Furness Abbey satte sig til Vævene for at slide i det og tjene Penge til Klosteret. 1556 begyndte Kampen mod Bomulden, dette udenlandske og forargelige Bras, som oversvømmede England og det øvrige Europa efter Amerikas Opdagelse og Udnyttelse — den fra Oldtiden kendte ægyptiske Bomuld havde aldrig faaet merkantil Betydning, men Amerikavaren kunde konkurrere. Det blev forbudt at væve Bomuld og at gaa i Bomuldstøj, og Kampen var haard, men varede kun et lille Aarhundrede. 1641 omtales Bomuldsvarer for første Gang: *fustians*, *vermillons* og *dimities*, og samtidig faldt Uldhandlerne fra og begyndte at importere den raa Bomuld i hele Skibslandinger, som lossedes i Liverpools Havn. Ulden fortrak mod Nordøst — og det havde en ganske pudsig Forklaring: Bomuld skal helst spindes og væves i fugtig Luft, mens Uld skal behandles i tør Luft. (At Bomuldsgarner efter Manchester Børsens Bestemmelser ikke maa indeholde mere end 8% Vand, er en Sag for sig, som har dermed at skaffe, at Garnerne sælges efter Vægt,

og ingen bryder sig om at købe Fugt efter Garnnoteringen!) — Derfor trak Faarene mod Nordøst, over Bjergkæden, som skærer Landet, mens Bomulds møllerne blev paa Bjergenes sydvestlige Side. Fra Atlanten og Wales kom Regnen i tunge Skyer, der blev hængende i Bjergene. Og paa den Vis fik Spinderierne den himmelske Væde, som var gavnlig for Fabrikationen, mens Ulden fik den Tørke, som den var bedst tjent med.

1787 var der i Lancashire mere end 40 Bomulds møller, som alle gik ved Vandkraft. 1860, faa Aar før S. Seidelin Manchester blev stiftet, indførtes 1.083.600.000 engelske Pund raa Bomuld over Liverpool — saa nogenlunde en halv Million Tons maalt efter Metersystemet.

Men denne, efter Tidens Forhold enorme, Import blev behandlet i ærbødig Overensstemmelse med Traditionerne fra 1127!

Der var mange Virksomheder, som spandt Bomulden til Garner. Der var mange, som vævede Garnerne til *greycloth* — ufarvet Bomuldsstof. Der var igen andre, som farvede Stofferne. Efterhaanden som Tekniken udviklede sig — omtrent i Midten af det 19. Aarhundrede — kom Bomuldstrykkerierne til, og man fik *prints*, de trykte, mønstrede Bomuldsvarer. Men ikke alle Bomuldsvarer præsenterer sig med samme Overflade. Der opstod *finishing plants*, som lavede *grey cloth* til, saa det saa ud, som Købmanden ønskede det til sit specielle Marked.

Idéen i det altsammen er, hvad man i Manchester kalder *horisontal* Udvikling, hvilket i denne Forbindelse vel bedst kan oversættes ved ensidig, forfinet *Specialisering*. Ingen Spinder kendte noget til at væve, ingen Væver havde Begreb om Spinderi, ingen Farver interesserede sig for andet end at farve, ingen Trykker for andet end at trykke, og ingen »Finisher« for andet end sit Speciale.

Men hvem frembragte da den overdaadige Rigdom af forskelligartede Bomuldsstoffer, fra det groveste Arbejdstøj til det letteste Tyll og Musse-lin, ensfarvet og kulørt og broget, som blev sendt over hele Verden —

som Seidelin havde bragt til Holbæk, som nu laa i Stabler fra Gulv til Loft i Gaarden Amagertorv 11?

Det ordnede *Købmanden*. Han havde Idéerne, Initiativet — undertiden ogsaa Kapitalen. Det var ofte ham, der købte den raa Bomuld i Amerika og sendte den til Spinderierne, fik Garnet hjem og sendte det paa Væveriet, fik grey cloth hjem og sendte det videre til Bleger, Farver, Trykker og Finisher. Han bestemte Appretering, Tykkelse, Overflade, Mønster, Farve. *Købmanden skabte Stofferne*, og den dygtige Købmand var den, som skabte de Stoffer, der fik Succes.

Ogsaa Købmændene specialiserede sig. Nogle handlede med Garn, andre med grey cloth, nogle med Varer til Eksport, andre med Varer til Englands Hjemmeforbrug. Det var de fineste Købmænd, som betjente Hjemmemarkedet. For den Kvalitet, Englænderen forlangte, kunde aldeles ikke konkurrere udenlands, naar Transport, Kommission og eventuelt Told skulde lægges paa Prisen, og Grossisten i det fremmede Land ogsaa tjene noget. Ja, saa sent som 1939 var der Væverier, som slet ikke tog mod Bestillinger paa Eksportvarer, medens andre ikke var indstillede paa at arbejde for Hjemmemarkedet. Og af Virksomheder i Lancashire, som har taget Fabrikationen op i *alle* dens Led — fra Spinderi til Salg til en gros Kunder og undertiden Detaillister — kendes vistnok endnu kun to af Betydning. Iøvrigt gaar det godt nok ved at følge Traditionerne.

Saa man vil let forstaa, at der var noget at rive i for de unge Danske, Seidelin sendte til Manchester 1867. Midt i den gamle By laa *The Royal Exchange of Manchester*, som Dronning Victoria gav kongelig Prædikat som Tak for god Behandling under en Visit i Oktober 1851. Her taltes kun Bomuld. Politik var bandlyst, og her gjaldt ingen Persons Anseelse — Joseph Chamberlain blev høfligt, men bestemt formanet til Tavshed, da han paa sin Magts Højde vovede at bryde denne Tradition. Kun Med-

lemmer af Børsen havde Adgang til Gulvet, hvor Forretningerne blev afsluttede, og kun Gæster, som indførtes ved et Medlem, kunde faa Plads paa Balkonen.

Børsbygningens Sal var et af de største Rum i Verden. Her stod Købmændene i Grupper, og hver Gruppe handlede sine Varer.

Man har aldrig vidst noget om *Omfanget* af de Forretninger, der sluttes paa Manchester Børsen. Der handles paa hele Gulvet, og ingen aner, hvad de enkelte køber eller sælger. En rationelt indstillet Mand prøvede engang paa at lave en Statistik over Prissvingninger og Om-sætning, men maatte opgive det igen. Det interesserede ikke Købmændene — og hvad kom det andre ved? Et udpræget engelsk Synspunkt!

I denne Atmosfære og i opildnende Konkurrence med Købmænd fra hele Verden arbejdede Seidelins Folk 1867—1931 og gjorde deres til, at Huset Amagertorv 11, senere Skindergade 7, fik de rigtige Varer hjem til den rigtige Pris.

S. Seidelin, Manchester, havde sin Tid og ydede sin Indsats. Opret-telsen af moderne Spinderier i de fleste europæiske Lande, som Seidelin før havde solgt Garner til, ødelagde efterhaanden denne Forretning. De engelske Grossister lærte omsider at sende deres Repræsentanter til Udlandet eller oprette egne Agenturer. Og efter Krigen 1914—18 kom de vanskelige Tider med negativ Handelsbalance, Oprettelsen af Valuta-centralen og den karrige Tildeling af Valutaattester, som spærrede alle Veje for dansk Handels frie Initiativ. Vor egen Textilindustri rivende Udvikling i den sidste Menneskealder — til Gavn for hele Landet — tærede ogsaa paa Manchester Husets Eksistensberettigelse, og 1931 blev S. Seidelin Ltd. ophævet efter 65 Aars godt og udbytterigt Arbejde.

Handelshuset paa Amagertorv blev i Aarenes Løb opdelt i en Række Afdelinger, benævnt som »Lager 1«, »Lager 2« og saa fremdeles. Hvert Lager havde sin Chef, og der var mange Rejsende, som dog ikke dengang var specialiserede, men havde Varer fra alle Lagere med ud. Hver havde sit Distrikt, og Seidelin var meget interesseret i hver enkelt Dygtighed.

Det kræver altid personlige Evner og personlig Indsigt at gøre sig gældende som Rejsende, men dengang var der endnu videre Spillerum for den enkeltes Initiativ og Evne — blandt andet fordi Markedet ikke var saa gennemarbejdet som nu, og Detaillisterne heller ikke havde den Varekundskab og den merkantile Fantasi, som nu udmærker Standen. En lille Historie fra Halvfjerdserne, som i sig selv er ganske pudsigt, kan i denne Forbindelse virke illustrerende.

S. Seidelin laa med et Stykke Klædevarer af høj Kvalitet, men af en eller anden Grund havde Skrædere og Manufakturhandlere svært ved at forstaa, hvad det var værd, hvilket irriterede Seidelin. En Rejsende, der hed Jacobsen, paatog sig at sørge for at faa denne Vare udsolgt i en Fart, men — sagde han til S. S. — »I maa lade mig sy et Par Bukser af Stoffet og forære mig dem«. Hvilket straks blev bevilliget. Jacobsen drog afsted i Bukserne, de var velsyede, og der blev lagt Mærke til dem. Allerede den første Købmand var fuld af Beundring og spurgte, om Jacobsen ikke kunde skaffe ham Stof til saadan et Par Bukser? Tja —

sagde han, for gammelt Bekendtskabs Skyld skal De faa $17/8$ Alen, men ikke mere! Og saadan blev Jacobsen ved og solgte Stof til et Par Bukser til en Købmand i hver eneste By i sit Distrikt.

Kort efter var der Manufakturhandlermøde i en Købstad i Distriktet, og her mødte alle Deltagerne frem i Jacobsens Bukser!

Denne Jacobsen var Foregangsmand. Han saa', at dette specielle Stof skulde syes efter sin Bestemmelse og bæres af en Mand, der forstod det, for at virke efter sin Kvalitet.

Da Foreningen af Danske Handelsrejsende blev stiftet 1866, meldte Seidelin sig straks ind som ekstraordinært Medlem med en Indbetaling af 100 Rbd. een Gang for alle, sammen med blandt andre Moresco, M. E. Grøn & Søn, Modeweg og andre Chefer, der dels kendte Standen af egen Ungdomserfaring, dels vidste, hvad en dygtig Rejsende var værd for dem. Han kom ogsaa i Foreningen, ikke blot for at repræsentere sit Firma, men ganske oprigtigt for at more sig og være hjemme, hvorom vidner disse Linier af en gammel Sang:

*O, Lachmann vil mindst holde Taler fem,
og Seidelin skal nok besvare dem.
Mutter! Mutter! Sildig først kommer jeg hjem.*

Fra Holbæk havde Seidelin foruden den tidligere nævnte Afdelingschef Bay medbragt P. C. Thamsen, som blev Firmaets Prokurist og efterhaanden aflastede sin Chef for meget Arbejde; blandt andet foretog han gennem en Aarrække mange Rejser til England.

Naar Thamsen skulde afsted, havde han mange private Kommissioner med. Aftenen før blev Seidelins Børn kaldt sammen, og deres Fødder aftegnede i Omrids paa et Stykke Papir, saa Thamsen kunde købe prima engelsk Fodtøj til dem. Støvlerne passede aldrig, men der var mange Børn, saa før eller senere kom de dog i Brug. Hver Gang købte han

ogsaa 1 Stk. grønnet og 1 Stk. rødnet Kjølestof — det grønne til Hverdagskjoler og det røde til Søndagskjoler. Foruden meget andet ... men Oplæringen i et stort engros Firma fornægtede sig ikke. Skulde P. C. Thamsen købe en fin engelsk Tepotte, kom han gerne hjem med 12. Han kunde ikke tænke i mindre end *dozens!*

Thamsen skildres som en af Skikkelse liden Person, venlig og elskværdig og i Besiddelse af store Sprogkundskaber. Han førte hele S. Seidelins udenlandske Korrespondance, var den, som lidt efter lidt kom til at lede det daglige Arbejde og nød den deraf følgende Anseelse. Om Vinteren gik han paa Børsen, i høj Hat, det krævede god Tone, men desuden i islandske Fingervanter. Man saa' ham ellers paa stadige Vandringer rundt om i det store Hus, hvor han snakkede venligt med alle, men ogsaa havde Øjnene med sig. Kun et Aar yngre end Seidelin og uddannet i hans Aand, bidrog han til at bygge den Tone op, som var den herskende indenfor Firmaet og gav det Særpræg.

Det kan være vanskeligt kort og præcist at karakterisere denne S. Seidelin'ske Aand, som skabtes af Stifteren og er bevaret usvækket gennem hundrede Aar — men maaske kan det siges saaledes, at Seidelin havde ikke Brug for nogen Handelsmoral i *Modsætning til*, hvad man ellers forstaar ved Moral. »Handelsmoral« er jo noget specielt, som skal betegne, hvad man uden Skade paa sin Ære — som Forretningsmand — kan tillade sig — i Forretningstiden. »Handelsmoral« er et Sæt etisk Arbejdstøj, som kan staa for mere Slid end Privatlivets Garderobe og ikke tager saa let imod Pletter ... men dog er Handelsmoral et fint Sæt Tøj, der altid præsenterer sig!

Men S. Seidelin kunde klare sig med een Moral, i Forretningen som privat. Han behøvede, figurlig talt, ikke at vaske Hænder eller skifte Tøj, naar han fra Førstesalen gik op til Privatlejligheden. Og deri var intet Gran af Hovmod eller Selvretfærdighed. Saadan var nu engang

Mandens Natur, og saa stærk var han, at denne Indstilling kom til at beherske alle, som arbejdede for ham, og efter hans Tilbagetræden levede hans Aand og Tone videre, i Huset som i hans Efterfølgere i Ledelsen, gennem hundrede Aar og rustet til ogsaa at klare Fremtiden.

Hos Seidelin levede man alle Dage paa en ganske primitiv Hæderlighed, som ikke kendte til Nuancer, og det skabte en Fællesfølelse, hvorfra Intriger, Sladder og Underfundighed til personlige Formaals Fremme var udelukket. Enhver, som havde en Mening, kunde sige den frit, og havde man ingen, ja saa tav man stille. Man var ikke alt for bæret eller genert, naar Seidelin inviterede til Middag i sit Hjem, maaske i det kgl. Teater bagefter, man var kun glad, fordi man vilde føle sig hjemme i Chefens Familie — det var slet ikke som at træde fra een Verden ind i en helt anden og fremmed — og mellem Sønnen, David Seidelin, og flere af de Unge sluttedes Venskaber, som holdt for Livet.

Et Vidnesbyrd om det smukke Forhold mellem Seidelin og hans Medarbejdere er den Gave, en Kreds bestaaende af syv Venner og Medarbejdere skænkede ham og Fru Nicoline Seidelin paa deres Sølvbryllupsdag den 27. Juni 1870. Det var et Frokost-Service til 12 Personer i Sølv og Københavnsk Porcelæn, med smukt Dækketøj og Bakker, alt smykket med det gamle Seidelinske Bomærke — et ret enestaaende Stykke dansk Kunstindustri.

S. Seidelin var iøvrigt i Stifterens Tid et roligt og støt arbejdende Handelshus, der kendte gode og daarlige Aar, alt efter Konjunkturerne, men dog paa en Omsætning, der 1859 naaede op over den første Million, derefter svingede mellem $1\frac{1}{4}$ Million og godt 3 Millioner (1874) — i de første tredive Aar efter Starten i København kun oplevede tre Aarsregnskaber med Underskud og iøvrigt gav et svingende, men gennemsnitligt yderst tilfredsstillende Udbytte. Tallene viser et Firma, som holdt

sig fjernt fra al Spekulation og derfor aldrig tog den store Avance ind — i Forhold til Omsætningen — men heller ikke nogensinde vovede sig ud i den store Risiko. Samtidig oparbejdedes en solid Værdi i Lagere og *goodwill*, og Seidelin blev en efter Tidens Forhold meget velstaaende Mand.

Men som Aarene gik, gled han dog stadig mere i Baggrunden. Han var endnu en Mand i sin bedste Alder, stadig lysende klar og hurtig i sine Dispositioner, men gradvis flyttede han sit sande Tyngdepunkt fra Forretningen, der før var selve Livet for ham, over i et Privatliv som Godsejer. Han ejede Nyrupgaard ved Kvistgaard — oprindeligt erhvervet til Sønnen Carl, der døde ung — Eskildsgaard paa Bornholm og til sidst Lönstorp ved Svalöf i Skaane, et Gods paa 700 Tønder Land, hvor han efter Hustruens Død 1893 fik sit sidste Hjem.

Han var stadig levende interesseret i Tidens Liv og i de mange praktiske Spørgsmaal, som optog ham, stadig rede til at være med, naar noget skulde gennemføres. Han virkede for Metersystemets Indførelse, var en Aarrække Formand for Manufakturhandlerforeningen, deltog i Stiftelsen af »Nye Danske«, tog Initiativet, da Penge skulde skaffes til den gennemgribende Ombygning af Holbæk Kirke. Han var lige vaagen og menneskeligt interesseret, trofast overfor alle Minder. Sammen med to andre Købmænd skænkede han Holbæk en smuk Park paa 11 Tønder Land — den ene gav Jorden, den anden Beplantningen og den tredje Pavillonen og Bænkene — og endnu senere, da han forlængst havde trukket sig tilbage, inviterede han med rund Haand Holbæk Borgere til den store Udstilling i København 1888 og beværtede dem rigt i sit Hjem. Ydre Æresbevisninger var kommet til ham i rigere Maal, end han havde søgt dem. Han blev Ridder af Dannebrog, Etatsraad og Æresborger i Holbæk. Han var Medlem af Dommerkomitéen ved flere Udstillinger — Malmø 1861, London 1871 og København 1872 og 1888.

Men Firmaet, hans Livsværk, syntes efterhaanden at betyde mindre og mindre for ham.

Motiverne kan være vanskelige at udrede. Han var træt, ikke af Livet, men maaske af Handelslivet. Han kunde med sit skarpe Blik ikke undgaa at se, at Sønnen David aldrig vilde blive nogen fremragende Forretningsmand, saa nogen Tro paa Muligheden for at skabe et Handelsdynasti kunde ikke give hans Alderdom fornyet Virkelyst. Desuden saa det ud til vanskelige Tider efter en Række gode Aar, lige fra 1856 til efter den fransk-tyske Krig 1870—71. Nyt Initiativ var paakrævet, og Seidelin var neppe synderlig oplagt til nu, da han nærmede sig de tres, at tage Kampen op paa en frisk. Hans Dispositioner synes Aar for Aar stærkere prægede af et personligt Hensyn end af Hensynet til Firmaet. Han trak sine Penge ud af S. Seidelin og satte dem i Jordegods. Han havde skabt et Mønsterfirma — nu lagde han alle sine Kræfter i Arbejdet for at gøre Lönstorp til et Mønsterlandbrug. Det var det store Landbrugs Glansperiode, Godsejerne regerede Danmark, og en Herremands Tilværelse stod i et forklaret Skær.

Imens arbejdede S. Seidelin paa Amagertorv væsentlig for laante Penge. Om heri laa en bevidst Forberedelse til en Alderdom som Privatmand er ikke godt at sige, men meget tyder derpaa.

Man levede paa Finansarrangementer, som allerede da var lidt gammeldags. Kassekredit havde S. Seidelin ikke i nogen Bank, derimod Blanco-kredit hos F. A. Delcomyn og Brødrene Westenholz i London, samt hos D. H. Moench & Søn i Hamburg og Frage & Co. i Berlin. Naar der var Brug for Penge, trak man en 3 Maaneders Veksel paa et af disse Firmaer og solgte den i Privatbanken, og naar den skulde betaales, trak man en ny paa en anden Forbindelse — med det Resultat, at Firmaet aldrig blev gældfrit.

Det var iøvrigt en pengerigelig Tid, solide Huse behøvede aldrig at mangle Kasse, blot man vilde betale. En Vekselmægler Lorenzen havde ligefrem fast Gage hos S. Seidelin — 1000 Kr. Kvartalet — for at sætte sit Navn paa Veksler. Han kom hver Tirsdag og Fredag og sagde gnavent: »Skal I ha' Penge?« og hvis Svaret blev Ja, satte han sit Navn paa en Veksel paa 50.000 Kr. — næste Dag var Pengene disponible i Nationalbanken. Dette Embede som Endossent gik i Arv til I. S. Salomonson, senere overtog Aug. Lunn det. Man kunde ogsaa faa de saakaldte »søde Penge«, da Sukkerraffinaderiet i Larsbjørnstræde ofte laa med for mange Kontanter, og det gav jo bedre Rente at laane dem ud til S. Seidelin end at sætte dem i Banken. Endelig benyttede man sig ofte af den 3 Maaneders Kredit paa større Varepartier. Man kan neppe kalde det sund Finanspolitik, men det gik udmærket, saa længe Tiderne var gode. Først mod Slutningen af Halvfjerdserne begyndte det at knibe — med en Netto Avance paa kun 1,1 og 1,2 % af Omsætningen, bortset fra 1880, 1881 og 1882, der af Aarsager, som neppe nu kan udforskes, var ualmindelig gode Aar. Men saa faldt Kurven igen, og dennegang mere støt, for først 1888 at arbejde sig varigt op. Men da var Etatsraad Seidelin forlængst udtraadt — 1884 — og Svigersønnen Emil Hjort traadt til.

S. Seidelins Søn, David Seidelin, var 1881 blevet optaget som Associé i Firmaet, men havde ikke Evne, vel næppe heller rigtig Trang til at yde en positiv Indsats. Han var uddannet i Elberfeld og Paris og ledede nu Klædelageret — et elskeligt Menneske, hvis Minde endnu bevares, men gladere ved Roret i sin Kutter end i sin Kontorstol. Da Seidelin besluttede at trække sig tilbage, maatte Sønnen naturligvis tages i Betragtning, men den mangeaarige Prokurist, P. C. Thamsen, Arbejdskammeraten gennem alle de mange Aar, hverken vilde eller kunde Seidelin gaa udenom. Thamsen var bedre end nogen anden inde i Husets Aand og Tone. Men han var

ikke ung mere. Nyt Blod maatte til, og omsider faldt Valget paa Emil Hjort, som 1882 havde ægtet Sabinus Seidelins ældste Datter Therese.

Lange og vanskelige Forhandlinger gik forud, da Emil Hjort sad i en Agenturforretning i Hamburg og nødig vilde opgive den. Fr. Monrad Bay, Afdelingschef i S. Seidelin, som ligesom Thamsen havde været med fra Holbæk-Tiden, rejste til Hamburg og prøvede paa at overtale Hjort, hvis Betæneligheder man let forstaar. Han var paa Forhaand fuldkommen klar over, at et brydsomt Hverv ventede ham hos S. Seidelin. I Kraft af sin Ungdom og mere vaagne Indstilling var han bedre end David Seidelin og Thamsen i Stand til at forudse Udviklingen. Han vidste, at han maatte bryde meget ned, før han kunde bygge op paa et nyt Grundlag, og han vidste ogsaa, at det blev svært at skaffe den nødvendige Kapital dertil. Det endte dog med, at han slog til, og den 1. Juli 1884 blev S. Seidelin overtaget af Etatsraad Seidelins Søn, Svigersøn og Prokurist.

Lageret overtog de for 750.000 Kroner og Ejendommen med Inventar for 462.000 Kroner. David Seidelin og Emil Hjort fik desuden, som Driftskapital, et Arveforskud, der skulde forrentes til Seidelin.

Det var et nøje gennemtænkt Arrangement — kun de svære Aar forude var ikke taget i fornuftig Betragtning, og de tre Kompagnoner fik en tung Rentebyrde at bære. Der fulgte strenge Tider efter den storstilede Fest paa Skydebanen, hvormed Ejerskiftet blev fejret.

Nu afdøde Prokurist i S. Seidelin, Julius Nielsen, har i nogle Optegnelser givet et Billede af Etatsraaden, som han var i sine senere Aar i Firmaet.

»Naar man saa sig om i Kontoret, bemærkede man allerførst, ved venstre Side, S. Seidelins værdige Skikkelse. Han virkede dengang, 1881, med sine 62 Aar allerede som en ældre Mand. S. Seidelin stod i Reglen op ved sin Pult; hans Skrue-Kontorstol, omgivet af et lavt Ryglæn, anvendte han

sjældent. Seidelin var altid iført sort Frakke og bar Fløjskalot, som han — naar noget gik ham imod — gav et Skub opefter, saa den sad paa Højkant. Dette var for Personalet et paalideligt Barometer paa Blæst, eller maaske Storm.

Naar S. Seidelin skrev, kunde det høres langt væk i det ganske stille Kontor. Han brugte nemlig Fjerpen, som han selv afskar; yderst morsomt var det, naar han underskrev, man kunde altid høre, hvor langt han var i Underskriften, de to S'er havde een Lyd, den øvrige Del af Navnet en anden, medens den om en Baad mindende tykke Streg derunder frembragte en hvislende Lyd. Tilsidst kom to skraa Streger tilvenstre, lignende to Aarer, foroven og forneden af disse en Prik og endelig til Slut et Hak over hvert S, det var en særdeles karakteristisk Underskrift.«

Den var ogsaa berømt udenlands. Engang kom Sønnen David Seidelin paa Besøg hos en Forbindelse i England, og da han præsenterede sig som Seidelin, sprang Kontoristen ned fra Stolen og udbrød:

Oh! Are you the man with the boat?»

Den af S. Seidelins tre Efterfølgere i Firmaet, som straks tog Føringen og senere blev Eneindehaver, Grosserer Emil Laustrup Hjort, var født den 5. September 1843 i Frederiksværk som Søn af Birkedommer og Herredsfoged Siegfred Fr. Chr. Hjort. Hans Moder var født Budde, en Datter af den tidligere Birkedommer i samme By.

Det var Emil Hjorts Trang at blive Officer eller Landmand, men da han ikke vilde føje sig efter Faderens Ønske og studere Jura, maatte han i Lære hos Købmand Th. Lauritzen i Slagelse. Det var haarde Læreaar — Lærlingene sov i samme Seng. Emil Hjort sagde senere: »Jeg fik ikke min egen Seng før jeg var tyve Aar, men hvad, jeg blev da ogsaa et Menneske.«

Efter endt Læretid blev Emil Hjort ansat hos sin Broder, Valdemar Hjort i Slagelse og kom derefter til Hamburg for at fuldende sin Uddannelse som Rejsende i Skandinavien for Firmaet Landt & Rickertsen — den Grosserer Landt, som var Seidelins Ven i de unge Aar. Her sluttede han nært Venskab med Sønnen, Ernst Landt, et Venskab som siden skulde staa sin Prøve.

Emil Hjort var en livsglad og vaagen ung Mand, en Ven af et muntert Lag og en Dans, men tillige en Slider og en maalbevidst, ærgerrig Natur. Ved en Polterabend i Hamburg traf han Therese Seidelin, paa Besøg hos Faderens gamle Venner, men der skulde gaa flere Aar, før de to blev forlovede og gift.

Efter nogle anstrengende, men lærerige Rejseaar for Landt & Rickertsen i Danmark, Norge og Sverige var Hjort naaet saa vidt, at han kunde

tænke paa at etablere sig. 1882 blev han gift med Therese Seidelin — Forlovelsen fejredes paa Lönstorp i Juli 1881 — og de nygifte rejste til Hamburg, hvor Hjort begyndte en Agenturforretning.

De bange Anelser, hvormed Emil Hjort gik ind til Arbejdet Amager-torv 11 viste sig ikke uberettigede. 1880—81 faldt Kornpriserne, 1885 begyndte ogsaa Smørret og Flæsket at falde, og dermed var Krisen over Landet. Den ramte ikke alene Bønderne, ogsaa Købmændene, som havde ydet alt for letsindig Kredit og nu fik det at mærke. Mange Provinskøbmænd maatte standse, og det gav Bagslag i København, hvor enkelte Firmaer med Forretningsforbindelse paa Provinsen kom i Vanskeligheder. Selve Krisen var hurtigt overstaet, men de slette Tider varede ved. Især engros Handelen fik det at mærke, fordi Priserne faldt.

Det blev, af flere Grunde, strenge Tider for S. Seidelin. Allerede i Stifterens sidste Aar var Forretningen jo væsentlig ført paa Laan og stod ikke nu med saadanne Aktiver, at der kunde skaffes frisk Kapital udefra. Hvad man havde var Arveforskudene fra Seidelin, de skulde forrentes, og mere var ikke at opnaa hos ham, da Lönstorp krævede, hvad han disponerede over af kontante Midler. Iøvrigt var det vel hans Opfattelse, at de nye Indehavere burde klare sig selv, ganske som han selv i sin Ungdom var kommet frem ved egen Kraft. Han sagde ofte, fortæller Stephan Sinding, at »man skal hjælpe Mennesker til at hjælpe sig selv.« Han mente sagtens, at nu havde han hjulpet, saa maatte Sønnen, Svigersønnen og P. C. Thamsen selv klare Resten.

Emil Hjort klarede det, men det kostede drøjt Slid gennem strenge Tider, som næppe gjorde ham blidere af Sind. Avancen gik ned til en Trediedel af foregaaende Aars i 1884, for 1885 kun at udgøre 10 Procent af Nettooudbyttet 1883. Derefter fulgte to alvorlige Underskudsaar, og først 1888 vendte Strømmen. Omsætningen var kun dalet svagt, fra lidt over til lidt under 2 Millioner. Det var Fortjenesten der svigtede.

Ikke helt uden Grund følte Hjort sig tilmed ene om at trække Læsset. David Seidelin var ret svagelig af Helbred, desuden mere og mere uinteresseret, medens P. C. Thamsen som den ældre Mand var konservativt indstillet og ikke mere i Besiddelse af den Smidighed og aktuelle Forstaaelse, som især i Krisetider er nødvendige, hvis man vil disponere heldigt. Dog, dette berørte ikke Thamsens Position indadtil som overfor S. Seidelins Forretningsforbindelser. Han var og blev Forbindelsen mellem Fortiden og Nuet, og han var stadig lige afholdt af det store Personale for sin Ret-sindighed og sit oprigtigt imødekommende, hjertervarme Væsen.

Men det kunde S. Seidelin jo ikke leve af, og Vanskelighederne var mange, Udvejene faa og svære. Til engros Handelen var føjet Fabrikation af Klædevarer, som S. Seidelin havde handlet med siden midt i Halvfjerdserne — først Varer fra Stampen og Johnsen i Skodsborg, senere tyske Varer, som David Seidelin købte ind fra smaa Fabrikker i Cottbus, Forst og andre Byer. Han rejste med stor Tegnebog og betalte kontant ved Købet af Varerne for at opnaa den billigst mulige Pris — det var før en Bankcheck blev regnet for lige saa god som rede Penge, naar ellers Udstederen var god nok. For at faa en endnu bedre Forretning ud af det købte man en Fabrik, som blev flyttet ud paa Bispebjerg og ledet af en Bestyrer. Men Fabriken lavede en Mængde slette Varer, som gav stort Underskud, saa det endte med, at man maatte afskrive hele dette Foretagende.

Siden fik S. Seidelin Forbindelse med den højt ansete Brandts Klædefabrik i Odense, og dermed igen de rigtige Kvaliteter frem.

*Tungt laa Tidernes trykkende Aag
i Aar paa Købmandens Sind,
vi fik Jeremiaæ Begrædelseshog
at høre Dag ud og Dag ind*

— saadan sang de Handelsrejsende ved deres Aarsfest 1886. Emil Hjort kunde have sunget med: Han var blevet Rejsende igen, skønt Chef for et af de største engros Firmaer i København. Han rejste og rejste ... ud med Repræsentanterne for at hilse paa Kunderne, til Norge for at sælge Uldgods til større Aftagere, til Sverige for at sælge Varer for Manchester Huset — ud med Indkøberne for at gøre Indkøb, altid ivrig for at faa alt betalt kontant, saa man fik Kontantrabatten med.

Han havde Helbred til det, og Vilje til at føre det igennem. Han var høj og kraftig, en udpræget nordisk Type, i sin Ungdom en ivrig Rytter og Fægter ... i de fleste Henseender vidt forskellig fra sin Svigerfader. Dertil kom hans store personlige Charme, altid oplagte Humør og ubestikkelige Retsindighed. Han vandt paa sine Rejser baade Leverandører og Kunder for sig og betød alene ved den personlige Indsats meget for, at Firmaet fik et bedre økonomisk Resultat. Rejserne, især i Norge, var rene Ekspeditioner. Om Vinteren gik det i Slæde fra Christiania til Trondhjem og tilbage i Skib langs Kysten. Paa Landjorden mødte han baade Ulv og Bjørn, og til Søes var han mere end een Gang ved at forlise. Værst var Turen med Damperen »Jupiter«, som drev rundt i tre Døgn, i Snestorm, uden Ror, uden Proviant og uden Drikkevand. Da Skibet endelig, 2. Juledag, naaede ind i Christiania Fjord flagedes der paa halv Stang — man havde opgivet at se »Jupiter« mere.

Det gjaldt for Emil Hjort om at faa friske Varer hjem og sælge dem hurtigt, saa man undgik Rentetab. En af Disponenterne, som gerne vilde tækkes Chefen, havde konstrueret en lille Hejsemaskine ved hvis Hjælp han kunde læmpe en Del af Klædelageret op under Hanebjælkerne, naar Emil Hjort inspicerede og saaledes give et overbevisende Indtryk af, at her gik Salget strygende!

Langsomt bedredes Tiderne, og Hjorts Reformers ydede ogsaa deres til, at det gik frem igen. Men man manglede stadig Kapital. Emil Hjort

rejste saa til Hamburg og talte med Grosserer Landt, af Firmaet Landt & Rickertsen, om et Laan til S. Seidelin. Hans gamle Chef stillede sig først afvisende, men da Sønnen, Ernst Landt, greb ind, gik Sagen i Orden, og S. Seidelin opnaaede et større Laan uden Sikkerhed. Nu havde man Penge at arbejde med. Emil Hjort tog Beløbet hjem over London, da han ikke vilde, at Firmaet officielt skulde staa i Afhængighedsforhold til Hamburg, og fra den Dag kunde han klart se det Maal, han hele Tiden havde stilet imod: At give S. Seidelin en Position, som ikke i nogen Maade stod tilbage for den, Huset havde indtaget i Seidelins Glansperiode.

Op imod Aarhundredskiftet var S. Seidelin saa stort og stærkt som nogensinde. Omsætningen svingede omkring 2¹/₂ Million, med en i Forhold dertil yderst tilfredsstillende Avanceprocent — gennemsnitlig større end den, Seidelin opnaaede i sine gode Københavns-Aar — og dertil kom, at Emil Hjort efterhaanden blev Eneindehaver. 1892 var P. C. Thamsen død. David Seidelin trak sig mere og mere ud af Virksomheden og blev tilsidst en Slags *sleeping partner*, med en dertil svarende, mindre Andel i Over-skudet.

Aar 1900 var Palæet Amagerterv omsider for lille og for umoderne en Bygning. Omsætningen krævede bedre Lokaleforhold, og den økonomiske Situation var saadan, at man kunde tillade sig at bygge. Paa Hjørnet af Skindergade og Niels Hemmingsensgade købte Emil Hjort fem gamle Ejendomme, rev dem ned og rejste paa Tomterne den Bygning, hvor S. Seidelin ved sit Hundredaars Jubilæum endnu har hjemme. Huset, der opførtes efter Tegninger af Arkitekt V. Ingemann, blev saa fremsynet projekteret, at det stadig imødekommer alle rimelige Krav. Bag den diskrete, næsten afvisende fornemme Façade var høje, tørre Kældere, brandsikre Etageadskillelser, murede mellem Jerndragere, Centralvarmeanlæg, Elevatorer.

Det nye Hus blev indviet den 26. November 1901.

Emil Hjorts Manddomsgerning i S. Seidelin falder i den Periode, da København omsider fik rystet Provinsbyen helt af sig og blev en Hovedstad i europæisk Betydning. Byen levede stærkere, mere intenst end nogensinde siden Napoleonskrigene. Ørstedsparken blev anlagt paa de sløjfede Voldes Terræn, Grundene mellem den og Søerne bebyggedes, Tietgen lod opføre de efter Tidens Forhold imponerende Ejendomme ved Sjørivet, ud for Dronning Louises Bro, der ved deres symmetriske Anlæg danner Indfaldsporten fra Broerne til København K. Danmark fik Forbindelse med Tyskland over Gedser—Warnemünde, der kom Færgfart over Store Bælt og elektriske Lygter skabte et københavnsk Aftenliv som aldrig før. Den store Udstilling i København i 1888 gjorde det helt af med Mismodet efter 1864, nu var vi med, nu bar det frem! Og Christian den Niende blev først Europas Svigerfader, saa Europas Bedstefader. Udenlandske Bladkorrespondenter strømmede til og i Verdenspressen stod daglig Nyt at læse fra København og Fredensborg.

Skønt de slette Tider først gav tabt hen mod Midten af Aarhundredets sidste Tiaar, var Grundstemningen optimistisk. Tietgen havde smittet alle med sit Initiativ, og et enkelt Byggekrak, en Betalingsstandsning her og der — og en almindelig Leven over Evne, med stigende Gæld til Ulandet og dalende Nationalformue, formaaede ikke at slaa Humøret ned. Heller ikke de sociale og politiske Brydninger, de langvarige Forfatningskampe, den første Lockout 1885, Socialdemokraternes stædige Fremtræn-

gen trods Myndighedernes haardhændede Modstand tog man for andet end Symptomer paa, at en ny Tid brød frem. Man spejdede allerede over Aarhundredtallets Skel ind i Fremtiden. Man følte det som Opgaven at gøre alt rede, saa det tyvende Aarhundrede fik en fin Start. Strøget var jo asfalteret, Landets Jernbanenet blev Aar for Aar bedre udbygget, Voldene var væk, og Halmtorvet begyndte at tage Form: Konkurrencen om Stadens nye Raadhus var udskrevet, Martin Nyrops Projekt sejrede, og det vilde blive et skønnere Hus for Byens Raad end selv Hamburg, den gamle Konkurrent ved Elben, kunde prale af!

Der skete altid noget; var der ikke Fest, med Zarens Yacht opankret paa Reden, flagsmykkede Gader og meget at se paa fra S. Seidelins Vinduer paa Amagertorv — ja, saa var der Ballade. Enten paa Nørrefælled eller paa Frue Plads, hvor Dr. Georg Brandes opildnede — efter nogles Mening: ophidsede Studenterne, gav Digterne nyt Livsmod og forfærdede de Nationalliberale ved at sætte den nedarvede Moral under Debat — saa der i Dagspressen leveredes daglige Braavallaslag mellem den nye og den gamle Tids Mænd. Kvinderne følte sig frigjorte og cyklede frimodigt i Pludderbukser, ja, røg tilmed Cigar! Tyendet rørte paa sig og krævede en bedre Behandling, selv Børnene voldte Uro — det var ikke mere tidsvarende at give dem saa mange Klø, som de før efter almindelig Overbevisning havde trængt til.

Det var i Storkøbenhavns Lømmelalder, som satte nogle graa Haar i Hovedet, mens andre blev stimulerede deraf og takkede den Skæbne, der havde ladet dem se Lyset i den rette Tid. Nogle af disse Firsernes Foregangsmænd lever endnu. Det er fine, kultiverede gamle Mennesker, der ryster paa Hovedet af vor Tids Ungdom. Historien gentager sig altid.

Paa denne Baggrund maa man se Emil Hjort. Han har vel ofte tænkt, at havde han blot faaet Lov at blive i sin egen Forretning og arbejde den op, saa havde han kunnet være med, paa en yngre og friskere Maade. Nu

havde han taget Arven op efter Seidelin, vedgaaet Arv og Gæld. Svigerfaderen sad paa sit Gods i Skaane og blandede sig ikke i noget. Men han var der dog, for Huset var i dybere Forstand stadig *hans*, hvert Menneske i Firmaet var besjælet af hans Aand, og udadtil straaede Façaden: S. Seidelin, det store, stærke Handelshus, en eneste Mands eventyrlige Livsværk, med Afdeling i Manchester, med Forretninger i hele Skandinavien, kendt Europa over. Og denne Aand, denne ydre Glans maatte Emil Hjort bevare, fordi Traditionerne indadtil, der samlede Personalet i trofast Samfølelse, ganske uberørt af Udviklingen, var selve S. Seidelins Livsnerve, medens den arvede Anseelse var selve Forudsætningen for at bevare og udbygge Firmaets Position paa Markedet.

Emil Hjort har maattet bide meget i sig. Ikke blot var Samarbejdet med de to Kompagnoner vanskeligt — der var for stor Forskel i Alder og Indstilling, men ude blandt Kunderne følte han ofte, at de betragtede ham som Seidelins Svigersøn, der var kommet nemt ind i et stort Firma. Det har nok ramt ham nu og da, men til Gengæld var der andre, som straks saa, hvad han var værd, blandt dem C. F. Tietgen, der fra første Færd viste Hjort stor Tillid, regnede med hans Synspunkter og gentagne Gange opfordrede ham til at indtræde i Grosserersocietetets Komité, hvilket han dog hverken havde Tid eller Trang til.

Det er fristende at drage en Sammenligning mellem de to Mænd, som byggede S. Seidelin op i Husets første 75 Aar. Seidelins Livsværk er skabt i Lys og Fremgang, baaret af en Udvikling, som han i et genialt Spring kom tidligt med i — mens Emil Hjort arbejdede sig frem mod Vinden, i evig Kamp med store og smaa Vanskeligheder, Problemer, der krævede Mod og Omtanke, og hvis Løsning førte ud i en Risiko — Detailler, som sled og plagede ham, men dog maatte ordnes. Det er svært at sige, hvem der ydede mest — men til Gengæld let at afgøre, hvem der maatte betale den dyreste Pris. Emil Hjort blev hærdet, og han blev haard. En myndig

Mand, som ikke kendte anden Vilje end sin egen og vel ofte skar gennem Forhandlingerne. Ferierne var faa og korte, en uafrystelig Søvnløshed, der fulgte ham gennem Aarene, sørgede for, at han kun i meget faa af Døgnet's Timer var i Stand til at glemme og slappe af. Hans eneste sande Lindring var i mange Aar de korte Jagtture til Smaalands, hvor han og Familien først lejede sig ind hos Bønderne, senere boede i en Hytte, som opførtes efter Tegning af Fru Hjort. Det var en saare primitiv Luksus, et Træhus til 5000 Kroner. Her samlede han i otte, højst ti Dage sine Venner og dyrkede det Friluftsliv, som han af Sind og Legeme altid higede efter. Her kom skaanske Landmænd og københavnske Forretningsmænd; Theodor Wessel, Grosserer Emmerich Müller fra Moresco, foruden at Emil Hjort jævnligt inviterede sine Medarbejdere med over til Jagt. Ogsaa en enkelt Pennens Mand fandt Adgang til Kredsen — Sophus Bau-ditz, hvis Novelle »Hvid Jul« netop skildrer Personer og Oplevelser fra denne Egne.

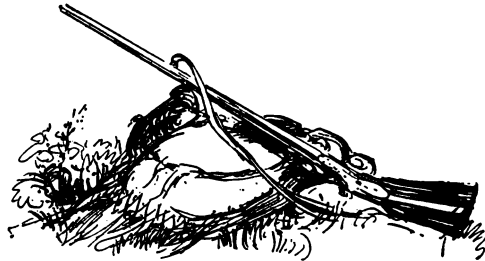
Her kom Emil Hjorts sande Menneskelighed frem, her kunde han glemme Hverdagens Bryderier og her kunde han sove — og en kort Tid faa Lov at være sig selv, den store, stærke Sportsmand og sande Ætling af de jydskes Møllere, som han stammede ned fra.

Først da Emil Hjort efter næsten tyve Aars Slid og sejt Udholdenhed havde naaet sit Maal, rejst det nye Hus i Skindergade og vidste, at intet kunde rokke S. Seidelin, fik han Raad til at tænke paa et Privatliv. Skønt han — som en af de ældre i Firmaet siger — »ikke yndede Fester«, fejrede han Husets 60 Aar Dag den 10. Oktober 1903 i den store Stil ved en Morgen-Højtidelighed i det Seidelinske Forretningspalæ og om Aftenen en Banket i Koncertpalæet.

Kort efter fulgte han sin Svigerfaders og Forgængers Eksempel og købte Lystgaarden Danstruplund, paa 250 Tdr. Land, ved Esrom Sø. Han var da over de tres og havde naaet sit Arbejdslivs to store Maal: S. Seidelin

stod stærkere end nogensinde og var hans. Og hans Otium var sikret ude i den frie Natur, som han altid havde længtes efter.

Men i Modsætning til Seidelin, der opnaaede hele tyve Aar, til sin Død 1904, som Godsejeren paa Lönstorp, fjernt fra Forretningslivet, blev Emil Hjort til det sidste ved med at føle sig identisk med S. Seidelin, i dybere Forstand ansvarlig for Husets Skæbne, og i en sand Skæbnetime rede til at betale derfor.

Allerede 1896 hjemkaldte Emil Hjort Firmaets Rejsende paa Fyen, Vilh. Petersen, og gjorde ham til Inspektør i S. Seidelin. Da han selv 1906 flyttede til Danstruplund og kun var inde af og til, i Begyndelsen tre Gange om Ugen, fik Vilh. Petersen Overledelsen af samtlige Afdelingers Køb og Salg samt Kreditgivningen under sig, en Opgave han røgtede i 26 Aar, med jævnt voksende Ansvar og Myndighed, siden 1919 som Direktør for det da stiftede S. Seidelin A/S.

Som Inspektør overtog paa denne Maade Vilh. Petersen faktisk Forbindelsen med hele Kundekredsen, og mange af de Manufakturhandlere, der blev etableret i de 26 Aar, vil huske ham, naar de skulde til København for at drøfte deres Etableringsbetingelser og videre Kredit.

Vilh. Petersen var, paa en stilsfærdig Maade, Repræsentanten for en ny Tid. Han ordnede mange smaa og store Ting af Betydning for Driften og for Personalet og sørgede i det hele taget for, at de værdifulde Traditioner blev lempede efter en moderne Tids Krav og derved gradvis fornyede. Han havde, som Søn af Pakhusformand Anders Petersen, levet sin Barndom paa Amagertorv 11, derefter lærte han i Provinsen, aftjente sin Værnepligt og fik Ansættelse i Firmaet med Udsigt til senere Rejseplads. Ved denne nære Tilknytning til Virksomheden havde han vel en dybere Følelse for mange Ting end de fleste og kunde, ved at se alt under en frisk Synsvinkel, sørge for, at Overgangen til en ny Mentalitet skete saa smertefrit som vel muligt.

Ved den Tid oprettede Emil Hjort efter Forslag fra Medarbejderne Opsparings-Kassen »Hjælp til Selvhjælp«, som var til megen Gavn, indtil Loven om Tilsyn med Pensionskasser 1938 nødvendiggjorde en Nyordning. I den Tid, »Hjælp til Selvhjælp« virkede, udbetaltes ialt en lille halv Million Kroner.

Indtil Verdenskrigens Udbrud 1914 var S. Seidelin i rolig Vækst. Om-sætningen laa siden 1905 — med Undtagelse af et enkelt Aar — støt over de tre Millioner, med god Avance — passerede 1915 de fire Millioner og 1917 sprang den videre til ca. seks en halv Million. — Man maa her have i Erindring, at den første Verdenskrigs Prisstigning begyndte først at gøre sig gældende i Slutningen af 1917 og Begyndelsen af 1918 for derefter i Aarene 1919—21 at antage Karakteren af Inflation. Det var gyldne Aar i Danmark, men baade Emil Hjort og Vilh. Petersen var indstillede paa en fornuftig Politik og lod sig ikke imponere af de store Indtægter — som jo efterhaanden fik deres Revers i Form af et svindende Varelager, og hvem vidste til hvilke Priser der efter Krigen kunde købes ind igen?

Men Alderen mærkede efterhaanden Emil Hjort, som jo allerede 1913 havde rundet de 70. Han stod nu, som Seidelin tredive Aar forinden, lidt usikker overfor Fremtiden og talte ofte om at trække sig helt ud af Firmaet. Det mest nærliggende var jo at omdanne S. Seidelin til et Aktieselskab, og mange Forslag var fremme, men Hjort kunde daarligt bestemme sig. Tungt vejede vel ogsaa Hensynet til Seidelins Datter, Fru Therese Hjort, som følte sig meget stærkt knyttet til Huset. Men Emil Hjort og hans Hustru havde ingen mandlige Arvinger, som var i Stand til at føre Firmaet videre — ogsaa for dem brast Drømmen om Skabelsen af et Handelsdynasti.

»Russisk Handelskompagni«, som efter Revolutionen i Rusland var uden Adgang til at virke efter sin oprindelige Bestemmelse, henvendte sig i 1919 gentagne Gange til Emil Hjort om et eventuelt Køb af Firmaet.

Emil Hjort stillede sig i Begyndelsen afvisende, men mange Hensyn paavirkede ham. Dels forstod han, at Alderen forbød ham at udnytte de nye Muligheder for Forretning, som viste sig nu efter de sidste Krigsaars Varemangel, og dels vidste han fuldt ud, at saa længe S. Seidelin var *hans*, vilde han aldrig kunne stole helt og fuldt paa andre. Da en Bestemmelse maatte tages, besluttede han at sælge. S. Seidelin blev 1919 omdannet til Aktieselskab, Vilh. Petersen blev Direktør, og Emil Hjort fik hele Købesummen udberalt kontant.

Men skønt Hjort dengang var 76 Aar kunde han ved nærmere Eftertanke ikke forsone sig med den Tanke, at nu sad han paa Danstruplund og havde intetsomhelst at gøre med S. Seidelin. Ved Forhandlinger købte han kort efter en større Aktiepost tilbage og tog Sæde i Bestyrelsen.

Det var en sær Oplevelse for Personalet, hvoraf mange havde levet hele deres Liv i Firmaet, medens saa at sige alle stod i et stærkt personligt Forhold til det, saaledes at blive solgt, men den almindelige Opfattelse var dog, at det lovede bedre for Fremtiden at staa som et kapitalstærkt Aktieselskab end at fortsætte paa det uvisse indtil Emil Hjorts Død.

Aktieselskabets første Aar gik straalende, 1919 og 1920 satte Omsætningsrekord i Husets Historie, 1919 tillige Rekord i Avance — men allerede Aaret efter, da Omsætningen kulminerede, var Forholdet mellem Omsætning og Avance forringet, og dette Misforhold udviklede sig, indtil Regnskabet for 1922 viste det største Underskud i Firmaets Historie, skønt Omsætningen samtidig langt overgik alt, hvad Seidelin eller Emil Hjort nogensinde havde opnaaet. Ledelsen, de nye Mænd i Bestyrelsen, valgt af Aktiemajoriteten, disponerede optimistisk, og da Verdensprisfaldet satte ind paa engros Markedet, stod S. Seidelin A/S uden de fornødne Reserver til at ride Stormen af og med et Varelager indkøbt til Priser, som ikke mere var konkurrencedygtige.

For anden Gang i Husets Historie bad Personalet Emil Hjort om at

Emil Hjort, * 1843, † 1924

PROFESSOR L. TUXEN: PORTRÆTSTUDIE 1908

træde til. Næsten 80 Aar gammel købte han alle Aktierne tilbage og satte hele sin Formue ind paa at klare S. Seidelin A/S igennem.

Man kan nu bagefter sige, at det havde været mere nærliggende at lade Aktieselskabet selv ride Stormen af for derefter at købe Stumperne til en billig Pris og bygge op paa saneret Grundlag. Men i saadanne gamle Huse lever en Tankegang, der unddrager sig deres Forstaaelse, som kun kender vor egen Tid. Sabinus Seidelin og S. Seidelin — de var ikke til at skelne imellem. Emil Hjort følte det samme: S. Seidelin — det er mig. Og lige

saa stærkt levede den Følelse i Fru Therese Hjort. Der er Ting, man hverken kan købe eller sælge, og *Sambørigheden* med S. Seidelin var netop en af disse Ting for Emil Hjort og hans Hustru — som for alle, der var knyttede til Huset.

Emil Hjort, som i sit Livs tyve bedste Aar kun havde tænkt paa at gøre gode Forretninger, følte det nu som en moralsk Forpligtelse at købe S. Seidelin tilbage, skønt det var en yderst slet Forretning. Det var en Handling, som var Emil Hjort værdig, og alle i S. Seidelin forstod, at han ikke kunde gøre andet.

Kort efter, i September 1924, døde Emil Hjort, 81 Aar gammel, efter et Liv i Arbejde. Han havde kun modtaget de Tillidshverv, hvori han følte, at han kunde yde noget: I elleve Aar var han Medlem af Sø- og Handelsretten, han sad i Bestyrelsen for Foreningen af københavnske Manufacturgrossister og for Laane- og Sparekassen for Embeds- og Bestillingsmænd — trofast mod den Slægt af Embedsmænd, som han tilhørte. Desuden var han i tyve Aar Medlem af Nationalbankens Repræsentantskab. Han var Ridder og Dannebrogsmænd, men ønskede ingen Titler.

Seidelins Historie 1923—32 er vævet af Hvergarn, uden mange opmuntrende Islæt. Direktør Vilh. Petersens Opgave i disse Aar var en dobbelt: Dels skulde han rette Tingene op, afskrive Tabet efter Bestyrelsen fra »Russisk Handelskompagni«, dels skulde han søge nye Indtægtsmuligheder og bekæmpe nye Vanskeligheder. Det krævede dagligt Slid, en vaagen Følelse for Svingninger paa en gros Markedet, og det krævede ogsaa nye Eksperimenter, som dog maatte gennemføres med den største Sparsommelighed, da Firmaet ikke havde megen Kapital at arbejde med.

Regnskabet for 1922 var trist, men 23 og 24 viste god, sund Opgang, med stigende Omsætning og en dertil svarende Avance. Men saa fulgte Kronens Opskrivning i Forhold til Sterling, der satte sit alvorlige Præg paa Aarene 1925 og 26, og medens Tabet fra de første Efterkrigsaar kunde afskrives over en længere Aarrække, krævede denne bratte Valutaændring, som jo omgaaende førte Prisfald med sig, en øjeblikkelig Nedskrivning af Varepriserne paa ca. 20 %.

Dertil kom, at Varer som før havde været Hovedartikler for S. Seidelin pludselig gik af Mode: Trikotagen, især Kunstsilke, slog Hvidevarerne ud. Undertøj af Hvidevarer forsvandt. Men S. Seidelin havde altid haft store Lagre af Hvidevarer, i alle Kvaliteter — og allerede før Tricot Charmeuse blev det ene saliggørende, var man begyndt at gaa bort fra Hvidevarerne i Metermaal — simpelthen fordi Hjemmesyningen var i

Tilbagegang; alle købte deres Undertøj færdigt. Hvidevarelageret, før et af de største, sygnede hen. Der oprettedes en Strømpeafdeling, som i nogle Aar gav god Fortjeneste, indtil den stadige Forværring af Danmarks Handelsbalance førte til Oprettelsen af Valutacentralen. Det stod da Ledelsen klart, at de gamle Traditioner i hvert Fald paa eet Punkt ikke duede mere: Før kunde et vaagent Handelshus handle med alt muligt indenfor sin Branche, nu maatte det sætte ind paa færre Felter, som til Gengæld blev mere systematisk opdyrkede. Og det førte til, at ikke alene den nyoprettede Strømpeafdeling, men ogsaa den gamle, før saa værdifulde, Afdeling for Tæpper og Møbelstoffer blev nedlagt, i 1932.

Direktør Vilh. Petersen var ikke blind for, at der laa Fremtidsmuligheder i Fabrikation, men flere Ting stillede sig hindrende for at optage den i større Stil. For det første var det blevet et helt Dogme, at S. Seidelin var et rent Handelshus, for det andet havde man jo bitre Erfaringer fra den Klædefabrik paa Bispebjerg, som voldte Firmaet saa mange Sorger i Emil Hjorts første Aar, og endelig krævede det betydelig Kapitalindsats at tage fat i et lønnende Omfang. Paa den anden Side var det jo indlysende, at man gennem Fabrikation kunde opnaa en langt større Omsætning og Fortjeneste, og give langt bedre Beskæftigelse til Funktionærer og Arbejdere, end ved fortsat kun at beskæftige sig med Import af færdig Konfektion.

Kapitalproblemet har nok været det værste, og det var yderligere kompliceret derved, at S. Seidelin havde faaet en »Gøgeunge« i Reden, i Form af et Regnfrakkefirma, »Augustinus & Hansen«, som Aktieselskabets første Bestyrelse købte. Dette Under-Firma boede først i Politikens Hus paa Raadhuspladsen, senere flyttedes det til Niels Hemmingsensgade 32, S. Seidelins Nabo, hvorfra en lille lukket Bro dannede Forbindelsen med Hjørneejendommen. Som alle Gøgeunger havde Augustinus & Hansen en god Appetit og tog i en Aarrække saa grov en Part af S. Seide-

lins Fortjeneste, at der intet blev tilovers til andre, maaske mere lønnende nye Foretagender, og først 1927 kunde man saa smaat begynde Fabrikationen.

Vilh. Petersen sloges med Hverdagens store og smaa Vanskeligheder, og det lykkedes ogsaa at bringe S. Seidelin op paa en tilfredsstillende Omsætning med en dertil passende Avance. Hans Søn, nuværende Direktør i S. Seidelin, Jørgen Palsbøll, fik den Opgave at bringe Augustinus & Hansen paa ret Køl. Han mødte med en alsidig praktisk Uddannelse, da han 1923 kom til S. Seidelin for efterhaanden at virke som Kommiss, Rejsende i Provinsen, og fra 1927 som Disponent for Regnfrakkeafdelingen, Augustinus & Hansen. Det lykkedes i Løbet af fire—fem Aar at forvandle »Gøgeungen« til et Aktiv, og da Direktør Vilh. Petersen 1932 efter en lang Arbejdsdag hos S. Seidelin trak sig tilbage fra Direktørstillingen, var det derfor naturligt, at Jørgen Palsbøll blev hans Efterfølger.

Gennem et næsten tiaarigt, nært Samarbejde mellem Fader og Søn var det lykkedes at rydde op i S. Seidelin og skabe Muligheder for nyt Initiativ, og det blev Direktør Jørgen Palsbøll, som kom til at udforme og gennearbejde Planerne om Fabrikationsvirksomheden og gøre dem til Virkelighed.

I 1931 blev S. Seidelin Ltd., Manchester, likvideret, distanceret af Udviklingen, idet Manchester-Huset var et decideret shipping-house og, som tidligere omtalt, fordi Englænderne forbedrede deres Salgsmetoder ved at gaa direkte til deres udenlandske Forbindelser. For Københavnerfirmaet var Tidspunktet for en Likvidation uhyre gunstigt, idet England kort Tid efter forlod Guldet med Danmark i Kølvdandet og deraf følgende Valutarestriktioner i Danmark. Samme Aar blev, som før omtalt, Afdelingen for Tæpper og Møbelstoffer, samt Strømpeafdelingen i Skindergade 7 nedlagte, hele Firmaets Organisation blev gennemgaaet og ført à jour og Muligheden for en hurtig Etablering af en virkelig Fabrikationsvirksomhed taget under Overvejelse.

Mod den Tanke at tage fat paa Fabrikation talte Hensynet til de mange Kunder indenfor Konfektionsbranchen, som man vilde komme til at konkurrere med, men paa den anden Side var Konkurrencen forsaavidt allerede i Gang, idet man handlede med importeret Konfektion.

Fabrikationsvirksomhedens Udvikling belyses maaske bedst af de tørre Kendsgerninger.

Som Disponent for Augustinus & Hansen havde Jørgen Palsbøll eksperimenteret med Fabrikation, meget beskedent, og fulgt af vaagen Kritik, særlig fra sin Far. Den 1. Maj 1927 lejedes en 5-Værelses Lejlighed, Ny Østergade 12, og man begyndte at sy Ridebenklæder, med et Personale paa fem Arbejdere.

1930 blev Systuen flyttet til Amaliegade 3, hvor den beskæftigede 50 Mennesker. Aaret forinden havde Augustinus & Hansen ladet indregistrere sit Varemærke: *OKay*.

Man kan føre Udtrykket tilbage til 1790, da det anvendtes om en hæderlig Neger. Nu bruges det Verden over af og om Mennesker af alle Hudfarver og om Ting, Forhold og Varer af enhver Art. Naar noget er *OKay* — saa er det *helt rigtigt*. Saa man maa sige, at det Varemærke indeholdt et tilfredsstillende Arbejdsprogram, moderne i Klang, med en Snert af Gade og Jargon, og dog i Seidelins Aand. Og det var sagtens ogsaa det, der var Meningen.

1932 overtog Fabrikationen de Lokaler i S. Seidelins Ejendom i Skindergade, som blev ledige ved Ophævelsen af Strømpeafdelingen og Tæppe- og Møbelstofafdelingen. Samtidig deltes Virksomheden saaledes, at Regnfrakkelageret blev en ny Afdeling under S. Seidelin, medens fremtidig kun Fabrikationen førtes videre under: Augustinus & Hansen, A/S.

Det bragte nye Toner ind i det stilfærdige, graa Palæ. 44 Symaskiner snurrede, 8 moderne Specialmaskiner arbejdede, og Arbejderstaben var vokset til 70.

Juli 1934 begyndte man at arbejde med Transportbaand. Samme Aar aabnedes en Systue for Gummifrakker og senere hen en Produktion af Sengelinned og beslægtede Varer, begge Dele i lejede Lokaler hvert sit Sted i Byen. Produktionen af Gummifrakker blev sat i Gang af en engelsk Fagmand, det var lykkedes at faa hertil.

18. Oktober 1935 blev det hele samlet i en splinterny Fabriksbygning, Laplandsgade 4, hvor man lejede sig ind. Dermed begyndte en helt ny Udvikling, for først nu havde Fabrikationen faaet Plads til at røre sig paa og vise, hvad den duede til. Et Par Førkrigstal kan vise Retningslinierne:

1928 sad Fabrikationen i fem Værelser og beskæftigede en halv Snes Mennesker, der forbrugte 22.000 Kvadratmeter Stof. 1938 optog den en Fabriksbygning, hvor 225 Arbejdere og Funktionærer opsyede 270.000 Kvadratmeter.

Til sidst et Forsøg paa at se Tingene i Sammenhæng, for det er dog det, der interesserer paa en Hundredaarsdag. Statistik kan bruges til meget, men trods megen Bagtalelse ogsaa nu og da til at sige Sandheden.

S. Seidelin har i de 100 Aar haft 9 Underskudsaar. Deraf falder de 3 i S. Seidelins Dage, som golde Pletter i en ellers frodig Periode. De 3 falder i Emil Hjorts Tid — 1886 og 1887 var strenge Aar, som tærede slemt paa den Kapital, han og hans Kompagnon David Seidelin havde faaet som Arveforskud, men derefter bar det frem, takket være Slid og vaagen Dygtighed, og det tredie golde Aar, 1901, kom i Emil Hjorts Glansperiode, da han kunde affærdige det med et Skuldertræk. De tre sidste ramte Aktieselskabet. Ogsaa de slog haardt, ogsaa de blev overvundet. Og tager man Gennemsnittet fra 1927 til 1942 — det sidste Aar, for hvilket Regnskab foreligger, vil man se, at denne Periode, selv naar man tager den almindelige Prisstigning med i Betragtning, meget vel taaler en Sammenligning — med saavel Seidelins som Emil Hjorts Tid.

Tallene skaber et Billede af en rolig Linie, brudt af Kriser, men hvilket Handelshus, der oplever en saa anselig Alder, kender ikke dem? Ogsaa Avancens Forhold til Omsætningen viser — bortset fra et Par hektiske Aar under den første Verdenskrig — det samme rolige Billede: S. Seidelin har i al sin Tid haft saa nogenlunde den samme Avance. Det har været en besindig Forretning, som ikke yndede hasarderede Metoder, og det har været en reel Forretning, der ydede sine Kunder det mest mulige for Pengene.

Ganske pudsigt er det, at den højeste Avanceprocent, gennemsnitlig, falder i Seidelins tretten Aar i Holbæk. Det bekræfter en gammel Sandhed: Den lille, personligt ledede, billigt administrerede Forretning er den mest indbringende — men der er Grænser for, hvad man kan udvikle den til. Omvendt burde S. Seidelin i Dag, med ialt henved 300 Mennesker i sit Brød, med stor Husleje og voksende Administrationsudgifter, have svært ved at holde Avanceprocenten paa det vante Gennemsnit. At det er lykkedes hidtil viser, at Organisationen er rigtig.

Naar man fra den moderne Fabrik i Laplandsgade kommer til Skindergade 7, faar man det Indtryk, at det er paa Fabriken det hele foregaar. Og naturligvis syner to Hundrede Syersker i forskelligt farvede Kitler, et spændende Transportbaand, et Væld af fængslende Finmekanik, ulige mere end stille Kontorer og store Lagere med Stabel paa Stabel af Stoffer og lange Rækker af Stativer med færdig Konfektion — som nu i Krigens Tid desværre næsten er tomme. Men er Laplandsgade 4 noget for Øjet, saa er Skindergade 7 til Gengæld noget for Eftertanken: Det er Samspillet mellem det gamle Handelshus og den moderne Fabrik, som skaber Resultaterne. Og S. Seidelin er og bliver S. Seidelin, mens Augustinus & Hansen kun er et Firmanavn — eller, maaske mere poetisk udtrykt: En Datter af Huset, adopteret, oprindelig en Gøgeunge, nu opdraget og værdig til al den Godhed, der er vist hende. Et ungt Pige-barn, fuld af moderne Ideer, Fart og Fingernemhed, men hvad hun har af Indhold og sand Værdi, det har hun faaet i det Hjem, som tog sig saa kærligt af hende, skønt hun i Begyndelsen rent ud sagt ikke var særlig velkommen. Hun har lært godt. Hun er ærekær. Hun slider i det for at tilbagebetale alle de mange Penge, hun kostede i sin vanartede Periode. Men der bliver stadig holdt et vaagent Øje med hende: Da Krigen kom og øvede sin Virkning, og Raamaterialerne blev for-

ringede, var der ikke Tale om, at hun maatte sætte OKay i noget Strykke Konfektion, der indeholdt blot den mindste Trevl krigspræget Surrogat.

Det er muligt, at man ved at vende og dreje Sagen og strække Handelsmoralen med smidige Ræsonnementer *kunde* komme til det Resultat, at »i disse Tider« var det saamænd ikke saa slemt at liste en lille Smule Surrogat i en OKay Frakke nu og da. Men S. Seidelin har aldrig været interesseret i en Moral, der kunde »strækkes«. Gennem hundrede Aar har Seidelin, Hjort og Aktieselskabets Ledelse kunnet arbejde godt med en Moral, der sagde *Ja* eller *Nej* og aldrig »ræsonnerede« sig til Nuancer midt imellem — selv om der var Penge i det.

Det er mere end et Standpunkt. Det er selve Idéen i S. Seidelin.

Naar man som Fremmed første Gang passerer den smalle Indgang til S. Seidelins Hus i Skindergade, og egentlig er indstillet paa en vis kølig, ikke alt for spændende Fornemhed — for Façaden leder jo mest Tanken hen paa et Gesandtskabspalæ — er det første Indtryk en dyb Forundring over at befinde sig i en hypermoderne Forretningsejendom: Specialkontorer, Staalskriveborde, Kontormaskiner, et raffineret Telefonsystem, hurtigtgaaende Elevatorer, Staalreoler, til at skille ad, paa Lagrene, friske Frokoststuer med nye Møbler og moderne Køkkenteknik ... Og den første Forundring er ikke den sidste: Paa Væggen i Hovedkontoret hænger Carl Thomsens store Portræt af Emil Hjort, og i Direktionskontoret Carl Blochs Portræt af Sabinus Seidelin. Naar Fløjdørene er aabne mellem de to Kontorer, kan de se hinanden i Øjnene, over de tyve Meter fra Væg til Væg. Og de ser ud til at føle sig hjemme. I alle Kontorer og Lagere er Personalet i Arbejde. Det er tydeligt, at *de* ogsaa er hjemme. Paa en særegen Maade, anderledes end i mange andre store Firmaer, hvor Personalet undertiden »fungerer« paa en upaaklagelig, men ogsaa ganske upersonlig og tillært Maade. Og

lige med eet opdager den Fremmede, at *han* ogsaa føler sig hjemme. Den Gamles Aand spøger i Huset. Han ser nok bister ud, som han staar der paa Billedet, med sit store Skæg, det stærke Blik under den høje Pande og den sorte Kalot, men der lurer et Smil i Øjnene: *Jeg er her endnu!*

Og hans Aand er der. Som den var der, da Emil Hjort traadte til: Han mødte den ogsaa. Han kunde maaske bande den, men aldrig mane den bort. Han vilde gøre S. Seidelin til sit *eget* Hus, og det lykkedes. Men den Gamles Aand var der alligevel. Den var i alt og alle, den puslede i Kontorer og Lagere, den mødte ham i hver Kontorist, hver Rejsende, hver Lagerarbejders Øjne. Tag ikke fejl! hviskede denne Aand — dette er ikke nogen almindelig Forretning, det er S. Seidelin! Og hvis Emil Hjort tvivlede, mødte han en Bekræftelse, som ikke var til at komme udenom, hos sin Hustru, som jo havde givet sit Hjerte ikke blot til ham, men ogsaa til *Huset*. Saa sled Emil Hjort i det, maaske i den Tro, at han kunde mane Aanden i Jorden og skabe sin egen Aand, gøre »S. Seidelin« til »Emil Hjort«. Men Aanden lo og sagde: Det er et og det samme. I ethvert Hus, hvor den, der har Ansvar og gør Arbejdet, arbejder, som der arbejdes her — der lever ogsaa *jeg*. Du vil gøre S. Seidelin identisk med dig. Det gaar omvendt. *Du* ender med at blive identisk med S. Seidelin! Se paa alle de mange, som arbejder med dig, omkring dig og under dig. De bærer mange Navne, men de er alle mærkede S. S. Selv de, der rejser bort og skaber deres eget, tager en Gnist af min Ild med sig. Der, hvor de kommer frem, vil de arbejde i den Aand, som er mig. For saadan er jeg, at jeg nok tjener Mennesker, som fortjener det, men jeg besætter dem ogsaa. Inden du aner det, er dit Liv og S. Seidelins Liv ikke til at skille ad, din Ære og Husets Ære, det bliver eet — du er stærk og viljefast, du kender dit Maal, og du vil sejre, men S. Seidelin vil sejre over dig!

Saadan taler Seidelins Aand endnu. Den gav Emil Hjort Vilje til at bringe Huset frelst i Land, da det var truet i Efterkrigstiden. Den gav Vilh. Petersen Taalmodighed til at slide sig gennem Tyvernes graa Hverdag. Den gør Kontorchef Chr. Hee ung, og den retter Ryggen paa dem, som nu virkelig *er* unge — ikke fordi de føler sig som saa meget selv, men de arbejder jo for S. Seidelin!

Der er Magi i dette gamle Hus. Unge Forretningsmænd kommer herind, meget selvsikre, maaske, meget koldt opsatte paa at faa noget ud af det for sig selv. Men Aanden leger med dem, saa menneskeligt, saa muntert, men ogsaa ganske ubarmhjertigt, for saadan var jo gamle Seidelin! Og en Dag forstaar de, at *Huset* er større end de. De oplever en Følelse af Respekt, af Kærlighed og af Tillid ...

Og dette er ikke Festlyrik. Det er den Virkelighed, som slaar den i Møde, som kommer til Skindergade 7 som en Fremmed, men efterhaanden lærer at føle sig hjemme. Han er blandt Mennesker, som er friere, mere naturlige og ligetil, end Forretningsfolk er flest. Mennesker, som er ganske blottede for denne essige Trang til at hævde egen Værdighed og skabe sig en Position, som jo ellers er moderne hos Folk, der vil frem. Hvert Arbejde i S. Seidelin giver den, der udfører det godt, en ganske selvfølgelig Position. Men bortset fra det er alle lige for Vorherre og for Husets Aand, for alle er lige nødvendige for Husets Trivsel, og som bekendt er ingen Kæde stærkere end dens svageste Led. Her er intet af denne smalsporede Ærgerrighed, som koldt braser frem mod personlige Maal og bruger Albuerne til højre og venstre undervejs. Arbejdet i S. Seidelin er *team work*, og Chefen i S. Seidelin er hverken Bestyrelse eller Direktion, men den Aand, som er i Huset og har hersket enevældigt i hundrede Aar.

Den Aand, som ikke har een Moral i Privatlivet og en anden i Forretningstiden. Den Aand, som kalder det bedste frem i enhver, som

tjener Huset, fordi den taler lige menneskeligt til alle, fra yngste Kontorbud til administrerende Direktør. Den Aand, som gør hver og en stilsfærdig og beskeden for egen Regning, men faar ham til at rette Ryggen og smile stolt, naar han siger: »Hvor jeg er ansat? Jeg er hos S. Seidelin!«

Det er mærkeligt, at denne Aand med sin fulde Kraft i Behold har kunnet gennemleve saa mange Kriser og hele to Verdenskrige. Men det er en Oplevelse for den, som rigtigt forstaar det.

Formanden i Bestyrelsen for S. Seidelin A/S, Frøken *I. S. Hjort*, Direktør *Vilb. Petersen*, Kontorchef *Cbr. Hee* og Direktør *Jørgen Palsbøll* har staaet Forfatteren bi med mundtlige Meddelelser ved Udarbejdelsen af denne Bog, hvis Fremstilling iøvrigt væsentlig bygger paa Firmaet S. Seidelins Arkiv.

Af trykte Kilder er benyttet Marius Vibæk: »Den danske Handels Historie«. I. T. Juhl & Jul. Schovelin: »Foreningen af danske Handelsrejsende 1866—1916«. »Danske Apotekers Historie«. W. Schorn: »Da Voldene stod«. »The Textile Manufacturer« og »Encyclopaedia Britannica«.

